

UNVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

PETR HEJDA

PROBLÉMY TRESTŮ U TRESTNÝCH ČINŮ
V SILNIČNÍ DOPRAVĚ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: srpen 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Petr Hejda

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Doprava.....	9
2.1 Silniční doprava.....	9
3. Trestné činy v silniční dopravě.....	10
3.1 Trestné činy proti životu a zdraví.....	11
3.1.1 Usmrcení z nedbalosti (§ 143).....	12
3.1.2 Těžké ublížení z nedbalosti (§ 147), Ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148).....	14
3.1.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151).....	17
3.2 Trestné činy obecně nebezpečné.....	19
3.2.1 Obecné ohrožení (§ 272), Obecné ohrožení z nedbalosti (§ 273).....	20
3.2.2. Ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274).....	21
3.2.3. Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti (§ 277).....	24
3.3 Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných.....	25
3.3.1. Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337).....	25
4. Tresty u trestných činů v silniční dopravě.....	29
4.1 Pojem a účel trestu.....	29
4.2 Systém trestů.....	32
4.3 Druhy trestů.....	34
4.3.1 Trest odnětí svobody.....	34
4.3.2 Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody.....	39
4.3.3 Domácí vězení.....	45
4.3.4 Obecně prospěšné práce.....	48
4.3.5 Trest propadnutí majetku.....	52
4.3.6 Peněžitý trest.....	53
4.3.7 Propadnutí věci.....	55
4.3.8 Zákaz činnosti.....	58
4.3.9 Zákaz pobytu.....	60

4.3.10 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.....	61
4.3.11 Ztráta čestných titulů a vyznamenání.....	62
4.3.12 Vyhoštění.....	63
4.4. Odklony v trestním řízení.....	65
4.4.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	65
4.4.2 Narovnání.....	69
4.4.3 Dohody o vině a trestu.....	71
5. Závěr.....	72
Použitá literatura a zdroje.....	75
Právní předpisy.....	76
Judikatura.....	77
Resumé.....	79
Summary.....	81
Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	83
Klíčová slova, Key words.....	83
Grafy ke kapitole 1.....	84

1. ÚVOD

Silniční doprava zasahuje do života snad každého z nás. Silniční dopravu využíváme k cestám do zaměstnání, nákupy, lékařskou péčí, ať už jako řidiči nebo spolujezdci nebo pasažéři prostředků hromadné dopravy osob. V současné době je již zcela běžné, že rodina vlastní dva automobily, někdy i více. S narůstajícím počtem vozidel v našich domácnostech a tím pádem i v provozu na pozemních komunikacích, roste počet konfliktních situací na silnicích, které často vyústí v dopravní nehody. Dopravní nehody jsou také nejčastějším případem přestupků nebo trestných činů v silniční dopravě. Byť většina nehod nemá katastrofální následky, denně jsme sdělovacími prostředky, zejména televizí a internetem, konfrontováni s tragickými následky vážných nehod, které se stávají ve všech krajích České republiky. Bohužel jako generální prevence tyto záběry a zprávy nefungují a tak se stále nedaří trend stoupajícího počtu dopravních nehod zastavit.

Dopravní nehoda nemá dopad jen přímo na účastníky dopravní nehody, ale její následky dopadají na jiné subjekty. Pokud pomineme velké majetkové škody, má závažné sociální a ekonomické dopady do rodin usmrcených a zraněných, zejména těch těžce, účastníků dopravních nehod, kdy se často stává, že na výživě usmrceného nebo zraněného účastníka dopravní nehody, je závislých několik osob. Náklady rodiny, která přijde v důsledku dopravní nehody o příjem člena rodiny z důvodu trvalých následků zranění při dopravní nehodě a navíc se ještě musí postarat o takto postiženého člena rodiny, se mohou šplhat až milionovým částkám. I náklady státu nejsou zanedbatelné. Patří mezi ně výplaty nemocenského zraněným osobám, invalidních důchodů souvisejících se zraněními po dopravních nehodách, sociálních dávek pozůstalým po zemřelých při dopravních nehodách a další. A to mluvíme jen o ekonomických dopadech, traumatické zážitky z nehody a neštěstí v rodinách zemřelých a těžce zraněných lze jen těžko vyjádřit v penězích, byť i na to právo pamatuje.

Jako policista jsem se často dostával na místa dopravních nehod a viděl vraky vozidel po dopravních nehodách, těžce zraněné i usmrcené osoby na místě a musel vyrozumívat rodiny o tom, že jejich blízcí zemřeli nebo jsou těžce zraněni při dopravních

nehodách. Rovněž jsem se setkával při dalším vyšetřování s pachateli dopravních nehod a mohl pozorovat jejich reakce na spáchané skutky. Někteří z nich, a nutno říci, že většina z nich, svého jednání litovala a při konfrontaci a následky jejich činu často potřebovali psychologickou pomoc. Ti měli pak největší zájem na omluvě poškozeným a finančním vypořádání se s nimi. Byli však i pachatelé, kteří se nejvíce starali o tom, že jim vznikla škoda na jejich novém vozidle a utrpení poškozených a jejich nejbližších je příliš nezajímalo. I z těchto důvodů jsem zvolil tématem své diplomové práce tresty u trestných činů v silniční dopravě.

Když jsem začal psát svou diplomovou práci, požádal jsem Policejní prezidium České republiky, Službu dopravní policie o dlouhodobé i krátkodobé údaje o nehodovosti a jejich následcích na českých silnicích¹.

V grafu „Vývoj počtu nehod a jejich následků“ v přílohách práce na str. xx vidíme, že od roku 1961 roste počet dopravních nehod téměř každým rokem. Výrazný nárůst pozorujeme od roku 1990 až do let 1998-1999. Je to dáno změnou ekonomicko-politických poměrů, kdy se začaly ve velkém dovážet vozidla ze zahraničí, nově založené firmy zakládaly své autoparky a doprava lidí se z veřejné hromadné dopravy stěhovala do soukromých vozidel, kterých na silnicích strmě přibývalo s nimi i dopravních nehod. Pátral jsem o poklesu dopravních nehod v letech 1998-1999 a zjistil jsem, že jde o administrativní pokles, kdy v těchto letech se změnil metodický pokyn k vykazování dopravních nehod, mezi které již nepatřily srážky se zvěří bez zranění osoby a zejména poškození čelních skel vlivem odlétnutí většinou kamínku od vozidla jedoucího před nebo proti. Stejně jako výrazný pokles počtu dopravních nehod v roce 2009 zapříčiněný novelou zákona o bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích (zák. č. 361/2000 Sb.) zák. č. 274/2008 Sb., kterou bylo stanoveno, že dopravní nehody, při níž nedojde ke zranění osob, škodě na cizím majetku a škoda na zúčastněných vozidlech a přepravovaném nákladu není vyšší než 100.000,- Kč, nejsou povinni účastníci dopravní nehody hlásit policii. Věc si mezi sebou vyřídí účastníci dopravní nehody vyplněním tzv. euroformuláře, který odevzdají příslušné pojišťovně, a dopravní

¹ Zpráva Služby dopravní policie Policejního prezidia České republiky za rok 2015, SPD PPČR, Praha, 2016

nehoda není zaznamenána do statistik Policie České republiky. Jediným momentem, kdy snad zafungovala generální prevence ustanovení zákona, jsou novely zákona č. 411/2005 Sb. a č. 226/2006 Sb., kterými byl zaveden bodový systém, tento pokles je na grafu patrný, v dalších letech však efekt bodového systému vyprchal a počet dopravních nehod se opět zvýšil.

Graf na str. 84 ukazuje počet usmrčených osob od roku 1961, kdy po roce 1993 přichází víceméně pokles. Spíše než ukázněnému způsobu chování řidičů na silnicích však můžeme tento trend přičíst jízdním a konstrukčním vlastnostem nových automobilů a většímu počtu bezpečnostních prvků u nových automobilů. V roce 2013 přichází opět obrat a počet usmrčených začíná stoupat.

Nejvíce lidí umírá na českých silnicích v měsících červenec a září, což potvrzují data z grafu Usmrčené osoby po měsících na str. 86 za roky 2014 a 2015, doba koresponduje se začátkem a koncem letních prázdnin.

V dalších grafech můžeme vysledovat kraje, kde umírá nejvíce osob, je jím kraj Středočeský, kde je nejhustší síť dálnic a silnic I. třídy. V dalších zajímavých grafech můžeme sledovat počty nehod se zraněními v jednotlivých krajích České republiky, usmrčené osoby podle věku.

Zajímavý je graf Následky nehod řidičů motorových vozidel podle praxe, který jednoznačně ukazuje, že nejvíce nehod způsobí řidiči s dobou praxe do 5 let, což je důvodem pro diskutované řidičské průkazy na zkoušku pro začínající řidiče.

V posledních dvou grafech je zachycen podíl dopravních nehod s alkoholem na celkovém počtu dopravních nehod za rok 2015 s porovnáním s rokem 2014 a množství alkoholu v krvi řidiče při dopravních nehodách v jednotlivých krajích za rok 2015. Alarmující je skutečnost, že více než polovina řidičů, kteří v roce 2015 zavinili dopravní nehodu, měla v krvi 1,5 g/kg alkoholu v krvi.

Ve své práci nejprve vymezím pojem doprava a silniční doprava, pokusím se definovat pojem trestný čin v dopravě a popíši jednotlivé trestné činy, které přicházejí v úvahu jako trestné činy v dopravě. Nejrozsáhlejší část práce bude věnována trestům ukládaným za trestné činy v silniční dopravě, kdy nejprve provedu obecný výklad o trestech a účelu trestu a poté rozeberu jednotlivé tresty s akcentem na jejich ukládání

pachatelům trestných činů silniční dopravě. V této kapitole se budu věnovat i odklonům v trestním řízení jakožto procesněprávní variantou k trestům. V závěru práce pak budou zhodnoceny jednotlivé tresty, poukázáno na problémy, které přináší jejich kontrola, zejména ze strany policie a navrhnou možné úpravy do budoucna.

2. DOPRAVA

Doprava je účelný a zamýšlený pohyb dopravních prostředků po dopravních cestách.² Dopravu můžeme dále rozdělit na dopravu silniční, dopravu železniční, dopravu vodní (dále dělenou na říční a námořní) a dopravu leteckou. Dále je možné každý druh dopravy dělit na vnitrostátní a mezinárodní. Každý druh dopravy má svou zákonnou úpravu. Doprava železniční je upravena zejména zákonem č. 266/1994 Sb., doprava vodní je upravena zejména zákony č. 114/1995 Sb. (vnitrozemská plavba) a č. 61/2000 Sb. (námořní plavba) a leteckou dopravu především zákon č. 49/1997 Sb. Silniční dopravu upravuje několik předpisů, stěžejním je zákon č. 361/2000 Sb., O provozu na pozemních komunikacích (taktéž zákon o silničním provozu), dalšími právními předpisy jsou zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na dopravních komunikacích, zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, z podzákonných předpisů uvádím důležitou vyhlášku Ministerstva dopravy publikovanou pod č. 294/2015 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích.

2.1 Silniční doprava

Silniční doprava je souhrn činností, jimiž se zajišťuje přeprava osob (linková osobní doprava, kyvadlová doprava, příležitostná osobní doprava, taxislužba), zvířat a věcí (nákladní doprava) vozidly, jakož i přemísťování vozidel samých po dálnicích, silnicích, místních komunikacích a veřejně přístupných účelových komunikacích a volném terénu.³

² Brinke, J. Úvod do geografie dopravy, Praha: Karolinum, 1999, str. 23

³ § 2 odst. 1 zák. č. 111/1994 Sb.

3. TRESTNÉ ČINY V SILNIČNÍ DOPRAVĚ

Trestný čin v silniční dopravě je protiprávní čin, který je spáchán v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích některým z účastníků provozu na pozemních komunikacích. Společným objektem trestných činů v silniční dopravě je zájem společnosti na bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, přičemž jednotlivé skutkové podstaty trestných činů budou chránit i jiné důležité společenské zájmy jako je např. zájem na ochraně života a zdraví, zájem na řádném a nerušeném výkonu rozhodnutí orgánů veřejné moci či zájem na ochraně majetku.

Ne každý protiprávní čin je trestným činem, většina protiprávních činů v silniční dopravě jsou přestupky podle § 125c zák. č. 361/2000 Sb., přičemž obecně jsou ustanovení o přestupcích subsidiární k ustanovením o trestných činech. Vždy je třeba mít na zřeteli zásadu „ultima ratio“ obsaženou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

Mezi trestnými činy spáchanými v silniční dopravě dominují trestné činy spáchané v nedbalostní formě zavinění, kdy následky těchto trestných činů se jeví jako náhodné a i veřejností jsou velmi často vnímány jako nešťastné následky dovoleného rizika. Úmyslné trestné činy v silniční dopravě jsou naopak méně četné.⁴ Nezávažnější protiprávní činy v silniční dopravě z hlediska následků a škod, které jsou pak kvalifikovány jako trestné činy, jsou dopravní nehody.

Dopravní nehoda je událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu (§ 47 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb.).

Trestní zákoník neobsahuje žádné zvláštní skutkové podstaty pro postih viníků dopravních nehod a trestných činů v silniční dopravě vůbec. Ten, kdo zaviní dopravní nehodu, může být stíhán za trestné činy proti životu, zdraví a majetku podle toho, jaké následky způsobil.

⁴ Válková H., Kuchta J. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky, 2. vyd., Praha: C.H.Beck, 2012, s. 542

Při posuzování trestných činů v dopravě spáchaných z nedbalosti se trestní praxe setkává s určitými problémy. Především jde o „princip omezené důvěry“, který znamená, že řidič může spoléhat na to, že ostatní účastníci silničního provozu budou dodržovat pravidla silničního provozu, pokud z konkrétních okolností neplyne opak.⁵ Meze potřebné opatrnosti jsou stanoveny zejména v předpisech o silničním provozu, tedy zák. č. 361/2000 Sb., zák. č. 56/2001 Sb. a vyhl. Ministerstva dopravy č. 294/2015 Sb.

Vedle objektivního kritéria nedbalosti se uplatňuje i kritérium subjektivní, i když případy, ve kterých se vyskytuje, není tak časté. Jde např. o reakci řidiče na nebezpečnou situaci, kterou vyvolal jiný účastník silničního provozu, náhlá nezaviněná nevolnost řidiče, nejasné označení místní silnice, jízda začátečníka v situaci, kterou by zkušený řidič zvládl atd.⁶

Hranice okolností, které může nebo nemůže řidič předvídat, nelze dovozovat pouze hypoteticky, ale je třeba vycházet z objektivních okolností konkrétní dopravní situace, která může být charakterizována celou řadou faktorů. Z hlediska zavinění z nedbalosti to pak znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z pravidel silničního provozu, zde existuje i subjektivní vymezení, jež spočívá v míře opatrnosti, kterou je schopen řidič v konkrétním případě vynaložit. O zavinění z nedbalosti pak může jít jen tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem jsou dány současně.⁷

3.1 TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ

Život a zdraví člověka patří mezi fundamentální hodnoty, které chrání trestní právo. Jejich ochrana je zajištěna i na ústavní úrovni v Listině základních práv a svobod. Důležitost ochrany těchto hodnot je vyjádřena i tím, že trestní zákoník staví ochranu

⁵ k tomu zejména č. 26/1964, č. 43/1968, č. 15/1970, č. 13/1978, č. 28/1981, č. 43/1982, č. 25/1987, č. 42/1988 Sb. rozh. tr.

⁶ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 564

⁷ viz. č. 11/2002 Sb. rozh. tr.

života a zdraví na první místo mezi ustanoveními zvláštní části. Objektem těchto trestných činů je především život a zdraví člověka.⁸ Objektivní stránka je pak vyjádřena jako způsobení smrti nebo způsobení újmy na zdraví. Podle způsobeného následku rozlišuje zákon tři stupně závažnosti – usmrcení, těžkou újmu na zdraví a ublížení na zdraví. Vzhledem ke společenskému významu ochrany života a zdraví člověka nevyklučuje svolení poškozeného trestní odpovědnost (s výjimkou uvedenou v § 30 odst. 3 trestního zákoníku, svolení k lékařským zákrokům v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy).⁹ Pachatel se těchto trestných činů může dopustit úmyslným jednáním i jednáním z nedbalosti.

3.1.1 Usmrcení z nedbalosti (§ 143)

Objektem tohoto trestného činu je lidský život. Objektivní stránka je charakterizována usmrcením, následek může pachatel způsobit konáním i opomenutím. Subjektivní stránka vyžaduje nedbalost, pachatel nechtěl jiného usmrtit ani s touto eventualitou nebyl srozuměn, dopustil se jednání, o němž přinejmenším měl a mohl vědět, že jím může způsobit smrt jinému člověku.¹⁰ Kromě dopravy (a zejména té silniční) dochází k usmrcení z nedbalosti často v rizikových průmyslových podnicích, stavbách, dolech, při nesprávném zacházení se střelnými zbraněmi nebo při nedbalosti zdravotníků při péči o pacienty či při péči o děti (rodiče, učitelé, vychovatelé apod.).

Pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 143 odst. 2 musí pachatel porušit důležitou povinnost, jejíž nedbání má podle obecné zkušenosti zpravidla za následek vážné život ohrožující nebezpečí. Aby bylo možné uznat, že jde o porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona, musí být mezi porušením této povinnosti a následkem trestného

⁸ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 545

⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 476

¹⁰ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 554

činu příčinná souvislost. V porušení každého dopravního předpisu nelze spatřovat „porušení důležité povinnosti, která pro řidiče vyplývá z jeho povolání nebo mu je uložena podle zákona“ ve smyslu § 143 odst. 2. Porušení důležité povinnosti při provozu na silnicích je zejména takové porušení povinnosti řidiče motorového vozidla, které s ohledem na sílu, rychlost a hmotnost motorových vozidel může mít za následek vážnou dopravní nehodu a které podle všeobecné zkušenosti takový následek skutečně často mívá (srov. č. 33/1972 Sb. rohz. tr.).

Uvedení všech důležitých povinností řidiče motorového vozidla není možný, poněvadž význam porušení kterékoli řidičské povinnosti je přímo závislý na konkrétní dopravní situaci; lze uvést jen některé typické případy, kdy závadné jednání řidiče je podle judikatury považováno za porušení důležité povinnosti uložené podle zákona. Především jde o řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu, dále o nepřiměřeně rychlou jízdu, hlavně v zatáčke, jíž se vozidlo dostane do protisměru, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další náležitě poučenou osobou, nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují, porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, na železniční přejezd, do nepřehledné zatáčky apod.¹¹

Hrubým porušením zákonů (§ 143 odst. 3) je jen takové porušení zákonů (o ochraně životního prostředí, o bezpečnosti práce, hygienických zákonů a zákonů o dopravě), přičemž za zákony týkající se silniční dopravy se považují zejména zák. č. 361/2000 Sb., zák. č. 56/2001 Sb., zák. č. 13/1997 Sb. a vyhláška č. 294/2015 Sb., které za dané situace vyvolává reálné nebezpečí pro lidský život. Hrubým porušením zákonů je tak intenzivní porušení některé zákonné normy nebo norem, které má za dané situace zpravidla za následek způsobení smrti člověka, tedy vyvolává reálné nebezpečí, že dojde k smrtelnému následku předpokládanému v § 143, přičemž však musí jít o podstatně závažnější porušení předpisů, než je porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2. Zejména se jedná o případy, při nichž je porušeno více různých norem

¹¹ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1507-1508

příslušného dopravního předpisu (např. jízda v podnapilém stavu a nepřiměřenou rychlostí s vozidlem, u kterého nefungují brzdy).¹²

3.1.2 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147), Ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148)

Objektem těchto trestných činů je lidské zdraví, tedy normální tělesné i duševní funkce organismu potřebné k obvyklé činnosti, ve kterých je zahrnuto i duševní zdraví.

Objektivní stránka je charakterizována ublížením na zdraví, přičemž trestní zákoník podle závažnosti rozlišuje těžkou újmu na zdraví a ublížení na zdraví. Při rozhodování, jestli došlo k ublížení na zdraví a zda došlo k těžké újmě na zdraví je východiskem stav před poškozením, nikoliv stav absolutního zdraví. Důležité tedy je, o co se stav zhoršil oproti předchozímu. Chráněné je i zdraví člověka již nemocného nebo zraněného. Ublížení na zdraví pak záleží v dalším poranění nebo zhoršení nemoci. Pachatel, který zaviněně způsobí osobě již smrtelně zraněné další zranění, která již nejsou smrtelná, ale zakládají ublížení na zdraví (nebo těžkou újmu na zdraví), neodpovídá za smrt poškozeného, ale odpovídá za ublížení na zdraví (nebo těžké ublížení na zdraví), a to i tehdy, když dřívější zranění poškozeného jsou takového charakteru, že mají nevyhnutelně za následek smrt, a zranění, která způsobil pachatel, už nemají vliv na smrtící průběh procesu.¹³ Nezáleží však na tom, zda ke vzniku poruchy zdraví nebo nemoci přispěl zvláštní fyzický nebo psychický stav poškozeného (např. chronické onemocnění, vyšší věk), bez něhož by byla intenzita poškození mírnější.¹⁴

Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo v jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných funkcí znesnadňuje, nikoliv jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření (§ 122 odst. 1 trestního zákoníku). Jde o zdravotní obtíže ne zcela přechodného rázu, podle soudní praxe zpravidla přetrvávající alespoň 7 dnů. V případě kratší doby se

¹² Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1509

¹³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 492

¹⁴ Novotný, O a kol, Trestní právo hmotné, Zvláštní část, 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 41

obvykle jedná o přešupek. Nutno podotknout, že pracovní neschopnost a délka jejího trvání, byť je důležitým kritériem pro posouzení charakteru poranění, není kritériem jediným a rozhodujícím, protože zákon vyžaduje znesnadnění obvyklého způsobu života, jehož je pracovní neschopnost důležitou součástí, nikoli však okolností rozhodující, neboť je třeba posuzovat celkový obvyklý způsob života poškozeného (rodinný, společenský, kulturní atd.).¹⁵

Těžká újma na zdraví (§ 122 odst. 2) je vážnou poruchou zdraví nebo vážným onemocněním a zároveň odpovídá některému ze zákonem taxativně stanovených případů – a) zmrzačení, b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, c) ochromení údu, d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, e) poškození důležitého orgánu, f) zohydění, g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, h) mučivé útrapy, i) delší dobu trvající porucha zdraví.

Za zmrzačení se pokládá trvale chorobný stav, charakterizovaný značnou změnou těla nebo jeho části tvarovou nebo funkční a ztráta některé z končetin nebo jejich podstatných částí.

Ztrátou nebo podstatným snížením pracovní způsobilosti se rozumí trvalý chorobný stav nebo ztráta části těla, spojené s úplnou ztrátou, nebo alespoň s podstatným snížením povšechné pracovní způsobilosti. Zde je třeba odlišovat pojem povšechné pracovní způsobilosti od pojmu pracovní způsobilosti v přiměřeném zaměstnání nebo v dosavadním povolání. V konkrétních případech pracovní způsobilost v dosavadním povolání a v jiných přiměřených povoláních může být nedotčena, zatímco povšechná pracovní způsobilost je snížena.

Ochromení údu je trvalá nezpůsobilost nebo značně snížená schopnost pohybu horní nebo dolní končetiny nebo její značné části. Sem patří případy, kdy je končetina sice zachována, avšak je ochrnutá, což znemožňuje její funkci.

Pokud jde o ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, nejčastěji se tu v praxi setkáváme s postižením zraku a sluchu. Za ztrátu funkce těchto smyslových ústrojí se pokládá úplná slepota a hluchota. Ztráta zraku záleží nejen v úplné slepotě,

¹⁵ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1317

nýbrž i v neschopnosti přesného rozeznávání předmětů při přiměřeném osvětlení, a to nejen na dálku, ale též na zcela malou vzdálenost. S tím souvisí i neschopnost odhadování vzdálenosti a hloubky a ztížení prostorové orientace. Za podstatné zhoršení zraku nebo sluchu se pokládá snížení zraku nebo sluchu méně než na polovinu předchozí smyslové funkce.

Za poškození důležitého orgánu se jednoznačně považuje takové porušení některého z tělesných orgánů, při němž vzniká nebezpečí pro život nebo jiný závažný déletrvajících nebo trvalý následek.

Zohyžděním je každá viditelná, trvale hyzdící změna těla, která mění vzhled na újmu poraněného a vzbuzuje odpor a ošklivost. Zohyždění na rozdíl od zmrzačení je vadou spíše kosmetickou a společenskou než překážkou vlastního pracovního výkonu. Taková vada však zpravidla ztěžuje poškozenému uplatnit se normálně ve společnosti. Obtíže v životním uplatnění musí být tak značné, aby přibližně odpovídaly ostatním případům těžké újmy na zdraví. Podstatou zohyždění jsou především kosmetické vady a defekty. Změny, které sem řadíme, se budou týkat hlavně obličeje (deformace nosu, ztráta hrotu nosu, velké viditelné jizvy apod.).

Vyvolání potratu je každé jednání, které má za následek přerušování těhotenství dříve, než dojde k porodu, byť i předčasně (např. lékař při vnitřním vyšetření z nedbalosti provede takový zákrok, který má za následek přerušování těhotenství, nebo automobilista porazí těhotnou ženu, která následkem toho potratí). Usmrcením plodu je jakékoliv jednání, jehož následkem je smrt (odumření) plodu, aniž dojde současně nebo bezprostředně k jeho vypuzení. Pod toto ustanovení nelze zahrnout pouhé způsobení újmy na zdraví plodu, ke kterému dojde za trvání těhotenství.

Za mučivé útrapy je třeba považovat mimořádné, vystupňované nebo prodlužované bolesti tělesné nebo duševní, které jsou na hranici snesitelnosti, byť i jen kratší dobu trvající, nebo sice bolesti snesitelné, ale déle trvající, které velmi citelně zasahují celou osobnost postiženého, u něhož pak převládá převážné vnímání bolesti vyvolávající v něm popř. obavy z jejich dlouhého neutuchajícího trvání, pocity, že bolesti vážně ohrožují zdraví nebo život postiženého, apod. Je nerozhodné, že takovou intenzitu bolesti vyvolává i zvláštní psychický nebo fyzický stav postiženého, bez něhož by byla

jejich intenzita mírnější, neboť při posuzování charakteru útrap je nutno vzít v úvahu i osobní poměry postiženého, zejména jeho věk (např. u dítěte) a jeho stav duševní. V praxi jde ve většině případů o úmyslná jednání.

Za delší dobu trvající poruchu zdraví soudy považují vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které omezovaly způsob života poškozeného nejméně po dobu šesti týdnů. Vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění především znamená (na rozdíl od „ublížení na zdraví“) velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného. Za těžkou újmu na zdraví je třeba považovat nejen delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví fyzického, ale i duševního, popř. delší dobu trvající vážné duševní onemocnění. Naproti tomu jestliže porucha zdraví je spojena s takovými obtížemi, které sice trvají delší dobu, přičemž však postiženému vážněji nepřekážejí v jeho povolání či zaměstnání, ani v obvyklém způsobu jeho života, nejde o těžkou újmu na zdraví (např. menší poranění, které v důsledku hnisání rány se zahojí teprve po delší době).¹⁶

Nedbalostní ublížení na zdraví (§ 148) je trestné jen, když pachatel při spáchání poruší důležitou povinnost, která vyplývá z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo mu byla uložena podle zákona nebo způsobí ublížení na zdraví dvou osob a hrubě poruší přitom zákony o ochraně životního prostředí, zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy nebo hygienické zákony (odst. 2). Pakliže pachatel při nedbalostním ublížení na zdraví neporuší důležitou povinnost, dopustí se přestupku podle § 49 odst. 1 písm. b) zák. č. 200/1990 Sb., v případě účasti na silničním provozu se dopustí přestupku podle § 125c zák. č. 361/2000 Sb.

Těžké ublížení na zdraví (§ 147) je trestné i bez shora uvedeného omezení, přičemž porušení důležité povinnosti a hrubé porušení stanovených zákonů je důvodem pro užití vyšší trestní sazby.¹⁷

3.1.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151)

¹⁶Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1319-1323

¹⁷ k pojmu důležitá povinnost a hrubé porušení zákonů viz výklad k Usmrcení z nedbalosti

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně lidského života a zdraví za určité situace (po dopravní nehodě). Jde o úmyslný trestný čin. Tohoto trestného činu se lze dopustit pouze opomenutím (čistě omisivní trestný čin). Pachatel tedy zodpovídá pouze za neposkytnutí pomoci, nikoliv za újmu na zdraví, těžkou újmu na zdraví či smrt, které nastaly v důsledku neposkytnutí pomoci. Újma na zdraví nemusí mít závažnost těžké újmy na zdraví, ale dokonce nemusí ani dosahovat ublížení na zdraví, její povaha však musí vyžadovat poskytnutí pomoci. Nesmí být tedy jen zcela nepatrného rozsahu a přechodného rázu. Ustanovení tohoto trestného činu je speciálním ve vztahu k ustanovení § 150 tr. zákoníku.

Pachatelem tohoto trestného činu může být pouze řidič dopravního prostředku, který měl účast na nehodě.

Řidičem je účastník provozu na pozemních komunikacích, který řídí motorové nebo nemotorové vozidlo nebo tramvaj nebo jede na zvířeti. Řidičem není účastník provozu, který svůj dopravní prostředek tlačí, táhne nebo zvíře vede. Vozka, řídící potahové vozidlo, má v silničním provozu rovněž postavení řidiče.¹⁸

Účastníkem nehody je každý, jehož jednání se podílelo na vzniku nebo průběhu dopravní nehody, bez ohledu na zavinění dopravní nehody. Účast na nehodě tedy může být zcela nezaviněná, v roli poškozeného. Trestní odpovědnost má však jen řidič dopravního prostředku jako účastník nehody, pouhá přítomnost na místě nehody není účastí na dopravní nehodě.¹⁹

Povinnost poskytnout pomoc odpadá v případě nebezpečí pro záchránce nebo jinou osobu. Není možné vyvinutí řidiče jen proto, že mohl pomoc poskytnout někdo jiný. Poskytnutím potřebné pomoci je třeba rozumět takovou pomoc, která je potřebná k odvrácení, resp. k tomu, aby bylo zabráněno zvýšení nebezpečí smrti nebo další újmy

¹⁸ Kučerová, H, Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou a předpisy související, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, s. 32

¹⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 506

na zdraví zraněné osoby. Potřebná pomoc může záležet podle okolností případu i v přivolání sanitního vozu nebo policisty.²⁰

3.2 TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ

Obecně nebezpečné trestné činy jsou vesměs taková jednání, s nimiž bývá zpravidla spojeno ohrožení života nebo zdraví většího počtu lidí anebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Objektem těchto trestných činů je bezpečnost života a zdraví lidí a bezpečnost majetku.

Tyto trestné činy jsou trestnými činy ohrožovacími, k jejich dokonání postačí ohrožení chráněného zájmu. Následek pak spočívá ve vyvolání reálného nebezpečí. Nebezpečím je větší či menší pravděpodobnost vzniku poruchy. Kauzální řetězec jevů vedoucí k poruše tu dospěl již tak daleko, že chybí jen jeden nebo několik málo článků k tomu, aby porucha nastala. Pokud k poruše dojde je to důvodem pro použití vyšší trestní sazby (např. § 272 odst. 2 písm. c, d) či § 272 odst. 3 písm. a) nebo se vznik poruchy vyjádří jako jednočinný souběh ohrožovacího trestného činu s trestným činem poruchovým, pokud je ohrožení širší než porucha (pokud je rozsah ohrožení stejný jako porucha, je ustanovení o ohrožení subsidiární a jednočinný souběh je vyloučen). Může nastat také situace, že závažný ohrožovací trestný čin provází méně závažná porucha, pak jsou tyto poruchy v takovém ustanovení konzumovány vzhledem k vysokým trestním sazbám v ustanovení o ohrožení.^{21 22}

Nebezpečí u ohrožovacích trestných činů můžeme rozlišit na bezprostřední a vzdálené, záleží, jak daleko je od ohrožení k možné poruše, tedy jaké okolnosti by musely nastat, aby k poruše došlo. Bezprostřední nebezpečí je vyžadováno u trestných činů podle § 272, § 273 nebo § 277. Vzdálené nebezpečí postačuje u trestného činu podle § 274.

²⁰ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1599

²¹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 795

²² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 679-680

3.2.1 Obecné ohrožení (§ 272), Obecné ohrožení z nedbalosti (§ 273)

Objektem těchto trestných činů je ochrana života a zdraví lidí a cizího majetku. Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel způsobí nebo zvýší nebo ztíží odvracení obecného nebezpečí.

Klíčovým pojmem těchto trestných činů je obecné nebezpečí. Obecné nebezpečí je takový stav, při němž nastává větší či menší pravděpodobnost vzniku vážné poruchy, která pro svou povahu, rozsah a intenzitu znamená nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví více osob nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku.²³ Obecné nebezpečí je vyvoláno rozpoutáním živlů, uvolněním nebezpečných sil nebo jiným podobným nebezpečným jednáním. Pro stav obecného nebezpečí je typická živelnost a neovládatelnost průběhu událostí, kdy vznik poruchy je závislý na nahodilých okolnostech, které se vymykají vůli pachatele i ohrožených osob. Z judikatury plyne, že nebezpečí intenzity uvedené v zákoně musí hrozit bezprostředně, tedy se blížit poruše. Obecné nebezpečí je charakterizováno větším prostorovým rozložením škody, ohrožení obtížností či nemožností mu čelit, často i nemožností přesného ohraničení rozsahu ohrožení.

Rozsah ohrožení je určen počtem lidí, škodou, jež hrozí lidem nebo majetku. Ohroženo musí být nejméně 7 lidí (viz č. 39/1982 Sb. rozh. tr.), těmto lidem musí hrozit smrt nebo těžká újma na zdraví, nepostačuje pouze ublížení na zdraví. U majetku musí hrozit škoda velkého rozsahu, tj. škoda dosahující částky nejméně 5.000.000,- Kč (§ 138 odst. 1 tr. zák.). Ohrožení vlastního majetku, pokud není zároveň ohrožen cizí majetek nezakládá obecné ohrožení.

Zvýšení obecného nebezpečí nebo ztížení jeho odvracení či zmírnění může nastat pouze v době, kdy obecné nebezpečí již existuje.

²³ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2771

Po subjektivní stránce jde o úmysl (u § 272) a nedbalost (u § 273). U trestných činů v silniční dopravě půjde nejčastěji o trestné činy podle § 273 tr. zák.

3.2.2 Ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274)

Objektem tohoto trestného činu je ochrana života a zdraví lidí a majetku před ohrožením plynoucím z výkonu určitých činností pod vlivem návykové látky. Jedná se o abstraktně ohrožující trestný čin. Toto ustanovení zakazuje vykonávat určité zaměstnání nebo činnost ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si pachatel přivodil vlivem návykové látky. Ze zákonných znaků, zejména z dikce „by mohl ohrozit“, vyplývá, že trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 je spáchán provedením zakázaného jednání, které má obecně nebezpečnou povahu, avšak od obecného nebezpečí ve smyslu § 272 nebo 273 se vedle rozsahu ohrožení liší též tím, že nebezpečí chráněným zájmům nemusí konkrétně a bezprostředně hrozit, stačí i jen vzdálená možnost poruchy, daná již tím, že pachatel vykonal určitou činnost.²⁴

Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel si vlivem návykové látky přivodil stav vylučující způsobilost a zároveň v tomto stavu vykonává zaměstnání nebo jinou činnost a zároveň při této činnosti by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku.²⁵

Je třeba rozlišovat stav vylučující způsobilost a nepřičetnost pachatele v okamžiku trestného činu. Vliv návykové látky nesmí vyloučit některou ze schopností pachatele v rámci složky rozumové nebo volní. Pak by v daném případě existovala pouze nepřičetnost pachatele a toho by bylo možné postihnout za jeho jednání podle § 360 tr. zák. (trestný čin opilství) nebo v rámci případů *actio libera in causa*.²⁶

Jde o trestný čin úmyslný, který v prvním odstavci sankcionuje úmyslné vykonávání zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých by mohl být ohrožen život nebo zdraví lidí

²⁴ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2791

²⁵ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 799

²⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 687

nebo způsobena značná škoda na majetku, ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si pachatel přivodil vlivem návykové látky, zatímco v druhém odstavci stanoví okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, k jejichž naplnění postačuje nedbalost.²⁷

Návyková látka je v trestním zákoníku definovaná jako alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (§ 130 tr. zák.).

Stav vylučující způsobilost je u řidiče motorového vozidla dána vždy, jestliže hladina alkoholu v krvi dosáhla 1 promile, jde o absolutní nezpůsobilost. Při dosažení koncentrace nejméně 1 ‰ alkoholu v krvi tak jde o nevyvratitelnou právní domněnku, že řidič byl ve stavu vylučujícím způsobilost k řízení motorového vozidla. Tato hodnota byla stanovena podle poznatků lékařské vědy, neboť při této hladině alkoholu v krvi žádný, tedy ani nadprůměrně disponovaný řidič motorového vozidla není schopen bezpečně řídit motorové vozidlo (srov. např. č. 24/1983 Sb. rozh. tr.). Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (sp. zn. 5 Tz 202/99) navíc hladina alkoholu v krvi nemusí být zjištěna objektivním způsobem (odběrem a vyšetřením krve), nemusí být dokonce zjištěna vůbec, když na stav vylučující způsobilost „lze sice usuzovat především z množství (hladiny) alkoholu v krvi řidiče, ale není-li tento údaj k dispozici, je možné a nutné stav vylučující způsobilost vyvodit ze souhrnu ostatních okolností, za nichž byla jízda řidiče motorového vozidla uskutečněna, např. z druhu a množství alkoholických nápojů požitých před jízdou řidičem, z doby, kdy k požití došlo, ze způsobu jízdy, z celkového chování řidiče před nehodou i po ní apod.“ Podle téhož rozhodnutí může být vedle svědeckých výpovědí, lékařských zpráv či znaleckého posudku jedním z důkazů též výsledek dechové zkoušky, zejména pokud byla tato zkouška provedena přístrojem, který umožňuje kvantifikovat množství požitého alkoholu. Výsledek dechové zkoušky není možné bez dalšího odmítnout jen z důvodu, že přístroj, na kterém byla zkouška provedena, je zatížen určitou nepřesností, pokud výsledek odpovídá ostatním důkazům. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny opatřit a provést všechny vhodné a potřebné důkazy v souladu se zásadou vyhledávací a zásadou materiální pravdy (§ 2

²⁷ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2791

odst. 5 tr. řádu) a odpovídajícím způsobem je také zhodnotit jednotlivě i v souhrnu podle zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu). Pokud je však bezpečně prokázána koncentrace alkoholu v krvi řidiče ve výši nejméně 1 ‰, není třeba již provádět další důkazy k prokázání znaku vyloučené způsobilosti. Bezpečně prokázáno je dosažení této hranice odborným vyjádřením, popř. znaleckým posudkem lékaře na základě provedené krevní zkoušky (odběr krve s následným rozбором metodou plynové chromatografie), dechová zkouška je považována obvykle za orientační.²⁸

V konkrétním případě může být hladina alkoholu v krvi i nižší, jestliže je zároveň prokázáno, že řidičovy schopnosti byly i při nižší hladině alkoholu v krvi sníženy v rozsahu, jaký předpokládá ustanovení § 274 tr. zák. Podle vědeckých poznatků při 0,2 ‰ se u většiny lidí zvyšuje sebedůvěra a s tím souvisí tendence riskovat, zhoršuje se odhad vzdálenosti a vnímání pohybujících se světel. Od 0,5 ‰ se pak prodlužuje reakční čas, zhoršuje se vnímání barev, oči se hůře přizpůsobují při rychlých přechodech ze světla do tmy (stínu) a naopak, zhoršuje se soustředění, od 0,8 ‰ se zužuje zorné pole (tzv. tunelové vidění) a dále se prohlubují dříve uvedené vlivy na jedince. Při nižších hladinách musí být zváženy ještě jiné důkazy, nasvědčující tomu, že pachatel byl nezpůsobilý k řízení vozidla (např. výpovědi svědků, lékařů provádějících vyšetření, policistů), a těmito důkazy musí být nezpůsobilost řidiče nepochybně prokázána.²⁹

Do stavu vylučujícím způsobilost se může osoba přivést i vlivem jiných návykových látek, zejména různých drog, v současné době nejčastěji marihuana, pervitin a další. U těchto látek je třeba hodnoty určit z rozboru krve, neboť jednorázové testy Drugwipe používané policisty mají pouze orientační charakter a z praxe mohu konstatovat, že vykazují určitou nepřesnost. K určení stavu vylučujícím způsobilost je nutný znalecký posudek. Ohledně hodnot těchto látek v krvi se postupuje podle nařízení vlády č. 41/2014 Sb. o stanovení jiných návykových látek a jejich limitních hodnot, při jejichž

²⁸ Říha, J., Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona in Bulletin advokacie č. 2, roč. 2007, s. 30

²⁹ Říha, J., Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona in Bulletin advokacie č. 2, roč. 2007, s. 30

dosažení v krevním vzorku řidiče se řidič považuje za ovlivněného takovou návykovou látkou. Toto nařízení stanovuje tabulkové hodnoty, podle kterých mohou policisté hodnotit výsledky testů na přítomnost drog v těle řidiče.

3.2.3 Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti (§ 277)

Obecně prospěšnými zařízeními jsou zařízení taxativně vymezená v § 132 tr. zák.³⁰, která představují buď technicky složitější veřejná zařízení, která podle své povahy slouží potřebám velkého okruhu osob, a využívá je tak neomezená část veřejnosti, anebo slouží omezenému množství osob, za předpokladu že jsou technicky složitější nebo mají velký význam z hlediska společnosti a mají veřejnou povahu. Pod pojem obecně prospěšného zařízení jsou zařazeny v rámci zařízení pro veřejnou dopravu i důležité dopravní značky, které sice nemají povahu technicky složitějšího zařízení, ale jsou mezi obecně prospěšné zařízení zařazeny pro svůj mimořádně důležitý význam v oblasti zajištění bezpečnosti a plynulosti silniční dopravy a z tohoto hlediska se týkají převážné části veřejnosti, jsou to dopravní značky svislé zákazové nebo příkazové dopravní značky a dopravní značky upravující přednost. Jejich odstraněním nebo poškozením dochází pravidelně ke vzniku nebezpečí zejména pro život a zdraví účastníků silničního provozu.³¹

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně provozu a řádného fungování obecně prospěšného zařízení. Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který zničí, poškodí, odstraní nebo učiní neupotřebitelným obecně prospěšné zařízení nebo

³⁰ *Obecně prospěšným zařízením se rozumí veřejné ochranné zařízení proti požáru, povodni nebo jiné živelní pohromě, obranné nebo ochranné zařízení proti leteckým a jiným podobným útokům nebo jejich následkům, ochranné zařízení proti úniku znečišťujících látek, zařízení energetické nebo vodárenské, podmořský kabel nebo podmořské potrubí, zařízení a sítě elektronických komunikací a koncová telekomunikační a rádiová zařízení, zařízení držitele poštovní licence, zařízení pro veřejnou dopravu, včetně součástí dráhy a drážních vozidel ve veřejné dráží dopravě a svislých zákazových nebo příkazových dopravních značek a dopravních značek upravujících přednost.*

³¹ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2811

ohrozí provoz obecně prospěšného zařízení. Provoz zařízení může být ohrožen, aniž by došlo k jeho poškození.³²

Zavinění u tohoto trestného činu předpokládá hrubou nedbalost, ta je definovaná v § 16 odst. 2 tr. zák.³³

3.3 TRESTNÉ ČINY PROTI POŘÁDKU VE VĚCECH VEŘEJNÝCH

3.3.1 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném výkonu rozhodnutí orgánů veřejné moci, tj, trestní i civilní rozhodnutí soudu a rozhodnutí jiných orgánů veřejné moci (např. rozhodnutí správních orgánů o zákazu činnosti).

Objektivní stránka zahrnuje množství různých případů a jednání. Zahrnuje maření nebo podstatné ztěžování následujících typů rozhodnutí:

a) opatření sankční povahy omezující svobodu a práva:

zákaz činnosti – odst. 1 písm. a)

vyhoštění – odst. 1 písm. b)

zákaz pobytu – odst. 1 písm. c)

zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce – odst. 1 písm. d)

trest odnětí svobody – odst. 1 písm. e, f), odst. 3 písm. b)

ochranné léčení a ochranná výchova – odst. 1 písm. i)

zabezpečovací detence – odst. 1 písm. h), odst. 3 písm. b)

b) opatření dočasné povahy omezující svobodu a práva:

výkon vazby – odst. 1 písm. g), odst. 3 písm. b)

realizace vykázání – odst. 2

³² Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 802

³³ *Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležitě opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*

výkon zadržení, zatčení a zajištění – odst. 3 písm. b)

c) opatření postihující věci a jiné majetkové hodnoty

např. věci propadlé, zabrané, postižené exekucí – odst. 3 písm. a)

d) opatření ve věcech péče o nezletilé

výchova nezletilých a styk s nezletilými – odst. 4³⁴

Zákazem činnosti může být, jak sankce uložená soudem za trestný čin, tak i sankce uložená správním orgánem za přestupek. Jde zde i o výkon takové činnosti, ke které bylo pachateli příslušným orgánem odejmuto oprávnění (např. k řízení motorového vozidla) nebo kterého pozbyl (např. dosažení hranice 12-ti bodů udělovaných podle zákona č. 361/2000 Sb., tzv. „vybodování“).

Rozhodnutím se myslí nejen rozhodnutí ve formálním smyslu, např. rozsudek v trestním nebo v občanském soudním řízení, ale i rozhodnutí v materiálním smyslu, např. některá rozhodnutí ve správním řízení nazvaná jako výzva, oznámení, příkaz, opatření apod. Tato otázka byla v praxi diskutována zejména v souvislosti s odnětím či pozbytím řidičského oprávnění na základě dosažení 12 bodů v bodovém hodnocení porušení povinností stanovených zákonem č. 361/2000 Sb.. Vzhledem k tomu, že zákon č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů, je předpisem správní povahy, je třeba při výkladu pojmu rozhodnutí vyjít především ze správněprávní teorie a judikatury.³⁵ Individuální právní akt – rozhodnutí – lze chápat buď formálně, nebo materiálně. Formální pojetí chápe jako rozhodnutí pouze právní akt, který je takto přímo označen. Materiální pojetí chápe rozhodnutí jako individuální právní akt, který zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo jímž se v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá. Obecně se rozhodnutím rozumí individuální správní akt, tedy jakékoli rozhodnutí o právech a povinnostech osob. Rozhodnutím tedy může být i úkon neformální (pouhý dopis), který třeba ani nevznikl procesním postupem, není předepsaným způsobem označen a nemá

³⁴ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 882

³⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3188

předepsané formální náležitosti.³⁶ Pojem rozhodnutí je třeba chápat jako jakýkoli individuální právní akt vydaný orgánem veřejné moci z pozice jeho vrchnostenského postavení.

I formulace objektivní stránky v tomto ustanovení odst. 1 písm. a) ve znění účinném do 30.11.2011 – vykonává činnost, pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění podle jiného právního předpisu – umožňovala postihnout nejen pachatele, který maří výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že vykonává činnost, která mu byla zakázána, ale i toho, kdo poté co mu bylo odňato příslušné oprávnění vydávané podle zvláštního právního předpisu, podmiňující možnost k výkonu určité činnosti, tuto činnost vykonává. Typickým příkladem je možnost postihu toho, kdo přesto, že mu byl odňat řidičský průkaz rozhodnutím obecního úřadu obce s rozšířenou působností, protože pozbyl zcela zdravotní způsobilost nebo zcela odbornou způsobilost podle § 94 odst. 1 písm. a) nebo b) zákona č. 361/2000 Sb., řídí motorové vozidlo. I když podle převažujícího názoru v praxi bylo dalším případem odnětí příslušného oprávnění podle jiného právního předpisu i odnětí řidičského oprávnění na základě dosažení 12 bodů v bodovém hodnocení porušení povinností stanovených zákonem (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu pod č. 1/2011-II. Sb. rozh. tr.; stejný názor vyslovil i Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. III. ÚS 2974/10), zákonodárce přistoupil k novelizaci § 337 odst. 1 písm. a) s účinností od 1.12.2011 a jednoznačně stanovil, že tohoto trestného činu se dopustí i ten, kdo vykonává činnost, pro kterou pozbyl příslušné oprávnění. Cílem této úpravy bylo, jak výslovně uvádí důvodová zpráva, odstranit pochybnosti o trestním postihu tzv. vybodovaných řidičů. Řidič, který dosáhl 12 bodů, ze zákona ztrácí odbornou způsobilost podle § 123c odst. 3, 5 zákona č. 361/2000 Sb. a je obecním úřadem obce s rozšířenou působností z tohoto důvodu vyzván, aby odevzdal řidičský průkaz a mezinárodní řidičský průkaz nejpozději do 5 pracovních dnů ode dne doručení tohoto oznámení. Řidič pozbývá řidičské oprávnění uplynutím 5 pracovních dnů ode dne, v němž mu bylo toto oznámení doručeno.³⁷

³⁶ Hendrych, D. a kol, Správní právo. Obecná část. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 374

³⁷ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3190-3191

Problémem je doručování oznámení správního orgánu o dosažení hranice 12 bodů. Stává se, že osoba, které je oznámení doručováno z nejrůznějších důvodů oznámení nepřevezme a pak přichází na řadu příslušná ustanovení zák. č. 500/2004 Sb. a oznámení je doručeno fikcí. Pokud však takový řidič nadále řídí motorové vozidlo a je při takovém jednání přistižen orgánem policie, je takové jednání posouzeno pouze jako přestupek.

Trest zákazu činnosti uložený soudem České republiky, jakož i obdobná sankce uložená rozhodnutím správního orgánu v řízení o přestupku, jsou účinné jen na území České republiky, pokud mezinárodní smlouva nestanoví jinak. Proto pokud osoba, již byla tato sankce uložena nebo jí bylo odňato oprávnění platné v jednom státě, vykonává takovou zakázanou činnost na území jiného státu, nenaplnuje svým jednáním znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a).³⁸

³⁸ Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3191

4. TRESTY U TRESTNÝCH ČINŮ V SLINIČNÍ DOPRAVĚ

4.1 POJEM A ÚČEL TRESTU

Trestem rozumíme zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Jednou z funkcí trestní represe je uložení sankce. Otázkami ukládání trestů se zabývá i trestněprávní nauka, která vychází z normativního pojetí trestného činu v duchu zásady „*nullum crimen, nulla poena sine lege*“. Trestně právní nauka řeší otázky, zda je trest působení na potencionální pachatele, apod.), jak určit přiměřenost trestu, zda právo a další otázky.³⁹

Teorie o důvodech a účelu trestání lze rozdělit z hlediska jejich podstaty a historického vývoje na absolutní, relativní a smíšené (slučovací).

Absolutní (retributivní) teorie trestu vychází ze zásady „*punitur, quia peccatum est*“ (trestá se, protože bylo spácháno zlo), tedy trestá se jen pro odplatu. S trestem není spojen žádný společenský účel. Rozsah zaslouženého trestu je úměrný pouze rozsahu zločinu. Vina a trest si musí odpovídat. Patří sem některé starší, zejména středověké (teorii odplaty ale zastával i starověký filozof Aristoteles) teorie, podle kterých je trest projevem „Boží vůle“. Teorii odplaty zastávali z významných filozofů Kant a Hegel. Podle Kanta je jediným úkolem trestu uskutečňování spravedlnosti, je kategorickým imperativem a nelze jej odůvodňovat nějakými pro společnost užitečnými účely. Podle Hegela je trest opodstatněn sám sebou.⁴⁰

Relativní (preventivní) teorie trestu vychází ze zásady „*punitur, ne peccetur*“ (trestá se, aby nebylo páčáno zlo).⁴¹ Jde o teorii prevence a smysl trestu vidí v ochraně společnost a v nápravě pachatele. Mezi představitele této teorie patří Beccaria, podle nějž má mít trest odstrašující účinek záležející v neodvratitelnosti trestu a nikoli v jeho přísnosti.

³⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 347

⁴⁰ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 293

⁴¹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 293-294

Poté se objevují teorie smíšené, které se z obou koncepcí snaží spojit pozitivní znaky a spojit na základě trestního provinění a smyslu trestu v odplatě i nápravu pachatele.⁴² Požadují spravedlivý trest odpovídající závažnosti spáchaného činu, který současně spojuje i pozitivní působení na pachatele (individuální prevence) a veřejnost (generální prevence).⁴³

V českém trestním právu je trest prostředkem státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákoníkem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jde o újmu na právech odsouzeného, kterou může pachateli trestného činu uložit jen soud.⁴⁴ Vychází se z myšlenky, že základním cílem trestu je ochrana společnosti před trestnými činy a jejich pachateli, trest směřuje k tomu, aby trestné činy nebyly páčány vůbec nebo v nejmenší možné míře. Trest by měl postihovat výlučně pachatele trestného činu. Trestní odpovědnost je založená na individuální odpovědnosti, nezná odpovědnost za cizí vinu.

Některé společné rysy s tresty mají ochranná opatření. Jsou rovněž prostředkem státního donucení a uložit je mohou pouze soudy, slouží také k ochraně společnosti před kriminalitou a osobám, kterým byla uložena, vzniká určitá újma na jejich právech. Odlišností je, že ochranná opatření jsou prostředkem výhradně individuální prevence, nemají působit generálně preventivně. U ochranných opatření je závislost na spáchaném činu mnohem menší, než je tomu u trestů. Intenzita ochranného opatření je dána zejména nebezpečností pachatele, potřebou léčení či výchovy. Do popředí vystupuje složka terapeutická (ochranné léčení), výchovná (ochranná výchova) nebo zabezpečovací (např. zabezpečovací detence či zabránění věci).⁴⁵

Účel trestu není v současném trestním zákoníku definovaný (na rozdíl od předchozí právní úpravy⁴⁶). Vychází se z úpravy obecných zásad trestání, které vycházejí z principů demokratického právního státu a jsou formulovány v § 36-38 obecně pro

⁴² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 349

⁴³ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 294

⁴⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 349

⁴⁵ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 301

⁴⁶ zák. č. 140/1961 Sb., § 23

všechny trestní sankce a dále pak v § 39-45 pro tresty a v § 98-99 pro ochranná opatření. Jde zejména o

- zásadu zákonnosti vyjádřenou jako „nulla poena sine lege“⁴⁷,
- zásadu přiměřenosti, kdy sankce musí být přiměřená spáchanému trestnému činu,
- zásadu individualizace použitých sankcí, kdy sankce musí být uložena s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem vztahujících se k závažnosti trestného činu, osobě pachatele a přiměřené satisfakci poškozených subjektů, zásada personality
- zásadu personality sankce, kdy sankce by měla postihovat pouze pachatele trestného činu a vliv na jeho okolí (zejména rodinu) by měly být minimální
- zásadu neslučitelnosti určitých druhů sankcí
- zásadu humanity sankcí, kdy jde jednak o zákaz ukládání krutých a nepřiměřených sankcí, ale také o požadavek, aby tam, kde postačí k dosažení účelu sankce méně intenzivní, nebyla ukládána sankce intenzivnější, u které je předpoklad, že negativně zasáhne i osoby odlišné od pachatele (zejména jeho rodinu).

Účelem trestu tedy je ochrana společnosti před pachateli trestných činů (je to nejdůležitější cíl trestu), zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti, vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život a v neposlední řadě je účele trestu také generálně preventivní účinek trestu. Jde zejména o to, že spravedlivé a včasné uložení trestu dává ostatním ve společnosti signál, že postižené chování je nežádoucí, varuje před dalším pácháním trestné činnosti a posiluje pocit právní jistoty a dodává potřebnou autoritu právním normám.⁴⁸

Účelu trestu může být dosaženo pouze v případě, že uložený trest je spravedlivý. Spravedlivý trest nesmí být ani přísnější, ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před trestnými činy. Přiměřenost trestu povaze a závažnosti spáchaného

⁴⁷ žádný trest bez zákona

⁴⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 353-554

trestného činu je zárukou, aby trest byl dostatečně přísný a plnil tak svou ochrannou funkci.⁴⁹

4.2 SYSTÉM TRESTŮ

Systém trestů je uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti a podle zájmů, které jsou tresty postihovány, a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty.⁵⁰

V systému trestů je promítnuta zásada legality⁵¹ a humanismu. Tresty musí plnit svou úlohu ve vztahu k pachateli i ke společnosti. U méně závažných trestných činů se jejich pachatelům, kteří nemají narušenou strukturu osobnosti, neukládají tresty odnětí svobody nepodmíněně. Nepodmíněný trest by v takových případech neplnil svůj účel a naopak by hrozila kriminalizace těchto pachatelů v důsledku přetřhaných rodinných, sociálních a pracovních vazeb. I z těchto důvodů v trestním zákoníku převažují tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody a neizolují pachatele od společnosti. V posledních letech je trendem širší využívání trestů nespojených s odnětím svobody.⁵² Tyto tresty označujeme jako alternativní tresty. Kromě toho, že tyto tresty eliminují negativní stránky odnětí svobody jako je izolace odsouzeného, přetřhání rodinných, sociálních, pracovních a citových vazeb, jsou spojeny i s nižšími ekonomickými náklady. Při výkonu alternativních trestů se odsouzený lépe začleňuje do společnosti a umožňují odsouzenému se lépe a efektivněji podílet na odčinění škody způsobené trestným činem.⁵³ Trest odnětí svobody je v současné právní úpravě chápán jako „ultima ratio“.

Výčet jednotlivých druhů trestů je uveden v § 52 tr. zák.:

- odnětí svobody
- domácí vězení

⁴⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 297

⁵⁰ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 303

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 355

⁵¹ nullum crimen nulla poena sine lege

⁵² Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 304-305

⁵³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 357

- obecně prospěšné práce
- propadnutí majetku
- peněžitý trest
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ztráta čestných titulů a vyznamenání
- ztráta vojenské hodnosti
- vyhoštění

Kromě toho je v § 54 tr. zák. upraven trest výjimečný, tedy trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí. Některé názory řadí mezi samostatný trest podmíněčné odsouzení, když tento je uveden v § 24 zák. č. 218/2003 Sb. jako samostatný druh trestního opatření ve věcech v trestání mladistvých.⁵⁴

Vedle trestů jsou formou reakce na spáchaný trestný čin hmotněprávní alternativy k potrestání. Jde o:

- upuštění od potrestání (§ 46)
- upuštění od potrestání s dohledem (§ 48)
- upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence.

Tyto alternativy se využívají v trestním řízení, pokud soud uzná obžalovaného vinným ze spáchání trestného činu. Soud neuloží žádný trest, resp. soud výrok o trestu podmíněně odloží za současného uložení dohledu, popř. i přiměřených opatření směřujících k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Podmínkou upuštění od potrestání podle § 47 tr. zák. je nahrazení trestu ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí.⁵⁵

Dalším způsobem řešení trestních věcí jsou procesní odklony. Rozdíl od hmotněprávních alternativ je ten, že zde dochází k modifikaci trestního řízení, které nekončí rozhodnutím o vině a trestu, ale věc je vyřízena jinak, nejčastěji formou

⁵⁴ viz. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 356

⁵⁵ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 310

zastavení, resp. podmíněného zastavení trestního stíhání. Pachateli jsou uložena různá omezení, pokyny a závazky, jejichž dodržení je podmínkou, že trestní stíhání nebude zahájeno, resp. v něm pokračováno.

V českém trestním procesu je možné použít pět procesních alternativ:

- podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307, § 308 tr. řádu)
- podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g, § 179h tr. řádu), pokud je v trestní věci vedeno zkrácené přípravné řízení
- narovnání (§ 309-314 tr. řádu)
- dohoda o vině a trestu (§ 314o-314s tr. řádu a § 175a a § 175b tr. řádu)
- odstoupení od trestního stíhání jako zvláštní procesní alternativa v řízení v trestních věcech mladistvých (§ 69-71 zák. č. 218/2003 Sb.)

Odklony začaly pronikat do právních řádů v Evropě od 80. let 20. století pod vlivem americké koncepce restorativní justice.⁵⁶ Ta přichází s požadavkem omezení role státu při řešení trestních věcí a posílení role přímých účastníků vzniklého konfliktu, tedy pachatele a poškozeného. Vychází z předpokladu, že současná trestní politika není schopna řešit problémy trestní justice jako přetíženost soudů, nízká účinnost trestů, nedostatečná ochrana a práva obětí, atd. Odklony nejsou proto založeny na hrozbě či státním donucení, ale na myšlence obnovení systému společenských hodnot porušených trestným činem dobrovolným sociálně konstruktivním jednáním pachatele.⁵⁷

4.3 DRUHY TRESTŮ

4.3.1 Trest odnětí svobody

Trest odnětí svobody chrání společnost po dobu výkonu a omezuje možnost odsouzeného páchat další trestnou činnost. Trest odnětí svobody je možné uložit za

⁵⁶ z angl. obnovující nebo vyrovnávající spravedlnost

⁵⁷ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 311

Novotný O., Zapletal J. a kol. Kriminologie, 3. vyd., Praha: ASPI, 2008, s. 237-238

každý trestný čin, který je uveden ve zvláštní části trestního zákoníku,⁵⁸ je tedy svou povahou trestem univerzálním⁵⁹. Tento trest je trestem subsidiárním, není ukládán vždy, ale jen v případech, kdy nelze ke splnění účelu trestu uložit některý z alternativních trestů, které jsou vykonávány na svobodě. Subsidiární povaha nepodmíněného trestu odnětí svobody je vyjádřena v § 55 odst. 2 tr. zákoníku, kdy u trestných činů, u nichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři roky, je možné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody pouze v případě, kdy by vzhledem k osobě pachatele uložení alternativního trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Trvání trestu odnětí svobody je v trestním zákoníku stanoveno jednak maximální možnou délkou, kterou představuje hranice dvacet let a jednak trestními sazbami stanovenými u jednotlivých skutkových podstat trestných činů. Překročení dvacetileté hranice je možné pouze v zákoně stanovených případech, pokud jsou stanoveny podmínky pro uložení výjimečného trestu (§ 54 tr. zákoníku) nebo pokud jsou splněny podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 tr. zákoníku).⁶⁰ Překročení trestní sazby u jednotlivých trestných činů je možné pouze o jednu třetinu v zákoně stanovených případech. Jde o vícečinný souběh většího počtu trestných činů, kdy jde o zvýšení horní hranice trestní sazby na nejpřísněji posuzovaný trestný čin, podle níž se ukládá úhrnný trest (§ 43 tr. zákoníku). Dále jde o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku a zvýšení horní hranice trestní sazby u trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108 tr. zákoníku).⁶¹

Minimální hranice trestu odnětí svobody stanovena není a u trestních sazeb uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku dolní hranice trestní sazby často uvedena není. Pod dolní hranici trestní sazby může soud snížit výměru trestu:

- jestliže má soud za to, že vzhledem k osobě pachatele a okolnostem případu by použití stanovené trestní sazby bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a nápravy pachatele lze dosáhnout i použitím nižší trestní sazby (§ 58 odst. 1 tr.

⁵⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 361

⁵⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 351

⁶⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 362

⁶¹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 352

zákoníku), přičemž nesmí být uložen trest nižší než minimální mez trestní sazby stanovená v § 58 odst. 3 tr. zákoníku

- jestliže soud odsuzuje pachatele, který napomohl zabránit trestnému činu, který jiný připravoval nebo se o něj pokusil a soud má za to, že nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem kratším (§ 58 odst. 2 tr. zákoníku), přičemž nesmí být uložen trest nižší než je minimální mez trestní sazby stanovená v § 58 odst. 3 tr. zákoníku
- v případě tzv. spolupracujícího obviněného⁶² podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, když při splnění stanovených podmínek je snížení trestu obligatorní
- jestliže soud odsuzuje pachatele za přípravu k trestnému činu, pokus trestného činu nebo pomoc k trestnému činu a má za to, že použití stanovené trestní sazby by bylo pro pachatele vzhledem k závažnosti jeho jednání nepřiměřeně přísné a jeho nápravy lze dosáhnout i kratším trestem (§ 58 odst. 5 tr. zákoníku)
- jestliže pachatel jednal v právním omylu, kterého se mohl vyvarovat (§ 19 odst. 2 tr. zákoníku) nebo překročil meze některé okolnosti vylučující protiprávnost, např. jednal tak, že nebyly splněny podmínky krajní nouze (§ 28 tr. zákoníku), nutné obrany (§ 29 tr. zákoníku) či přípustného rizika (§ 31 tr. zákoníku) - § 58 odst. 5 tr. zákoníku
- jestliže má soud za to, že u pachatele, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, lze vzhledem k jeho zdravotnímu stavu za současného uložení ochranného léčení dosáhnout možnosti nápravy pachatele i uložení kratšího trestu (§ 40 odst. 2 tr. zákoníku).

V posledních čtyřech případech není soud vázán minimální hranicí trestní sazby stanovené v § 58 odst. 3 tr. zákoníku.⁶³

U každého odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody je možné jeho podmíněčné propuštění:

⁶² § 178a tr. řádu

⁶³ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 352-353

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 363-365

- po výkonu poloviny uloženého trestu, jestliže odsouzený zejména ve výkonu trestu, prokázal své polepšení a může se od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život a soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného (§ 88 odst. 1 tr. zákoníku)
- po odpykání jedné třetiny uloženého trestu za podmínek uvedených v § 88 odst. 2 písm. a, b) tr. zákoníku u odsouzených, který dosud nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin a dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody.

V těchto případech přihlédně soud také k tomu, zda odsouzený nastoupil včas k výkonu trestu odnětí svobody, nakolik nahradil či jinak odčinil újmu způsobenou spácháním trestného činu, popřípadě jaký byl jeho postoj v výkonu uloženého ochranného léčení (§ 88 odst. 3 tr. zákoníku).

Dále je možné podmíněčné propuštění z výkonu trestu:

- u odsouzeného za přečin, pokud prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že delšího výkonu trestu není třeba, je propuštění možné i předtím, než si odpykal polovinu či třetinu uloženého trestu (§ 88 odst. 2 tr. zákoníku)
- po odpykání dvou třetin uloženého trestu u trestných činů vraždy (§ 140 tr. zákoníku), zabití (§ 141 odst. 2 tr. zákoníku), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 odst. 3 tr. zákoníku) a dalších trestných činů uvedených v § 88 odst. 4 tr. zákoníku a u odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody nad dvacet do třiceti let, nehrozí-li vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a povaze jejich osobnosti opakování spáchaného či jiného obdobného trestného činu
- po odpykání nejméně dvaceti let u trestu odnětí svobody na doživotí, nehrozí-li vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a povaze jejich osobnosti opakování spáchaného či jiného obdobného trestného činu (§ 88 odst. 5 tr. zákoníku)
- u mladistvého i dříve než po odpykání dvou třetin, poloviny nebo třetiny uloženého trestu na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice (§ 78 zák. č. 218/2003 Sb.).⁶⁴

⁶⁴ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 365-366

Při podmíněčném propuštění z výkonu trestu stanoví soud zkušební dobu podle § 89 tr. zákoníku. U odsouzených za přečin až na tři roky a u odsouzených za zločin na jeden až sedm let. U mladistvých odsouzených za zločin stanoví soud zkušební dobu až na pět let.⁶⁵ Délka zkušební doby není závislá na délce zbývajících trestu. Soud může zároveň vyslovit nad odsouzeným dohled, který vykonává probační úředník a je spojený s realizací probačního plánu dohledu. Podle § 89 odst. 2 tr. zákoníku může soud uložit podmíněně propuštěnému přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Například může soud uložit, aby propuštěný podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, které získal trestným činem. Zkušební, doba začíná podmíněným propuštěním odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody (§ 89 odst. 1 tr. zákoníku). Soud může uložit podmíněně propuštěnému, aby se ve stanovené části zkušební doby zdržoval v určité době ve svém obydlí nebo jeho části, aby vykonal práce ve prospěch obecně prospěšných institucí nebo aby složil určenou peněžní částku na pomoc obětem trestných činů na účet soudu (§ 89 odst. 2 tr. zákoníku).⁶⁶

Nevedl-li podmíněně propuštěný ve zkušební době řádný život nebo nevyhověl-li uloženým podmínkám, rozhodne soud i v průběhu zkušební doby, že se zbytek trestu vykoná. Ve výjimečných případech může soud ponechat podmíněčné propuštění v platnosti a stanovit nad odsouzeným dosud neuložený dohled, přiměřeně prodloužit zkušební dobu nebo stanovit dosud neuložená přiměřená omezení a povinnosti (§ 91 odst. 1 tr. zákoníku). Pokud byl nařízen výkon zbytku trestu v případě, že se podmíněně propuštěný ve zkušební době neosvědčil, je možné jeho opětovné propuštění po výkonu poloviny zbytku trestu nebo dvou třetin zbytku trestu. Opětovné podmíněné propuštění z výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí již není možné (§ 91 odst. 4 tr. zákoníku).⁶⁷

Nepodmíněný trest odnětí svobody není pachatelům trestných činů v silniční dopravě ukládán často. Přednost se dává trestům alternativním, které lépe umožňují pachatelům

⁶⁵ § 78 odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb.

⁶⁶ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 366

⁶⁷ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 367

napravit škody způsobené spáchaným trestným činem a přitom jsou dostatečné k nápravě pachatele. Jde o to, aby pachatelé těchto převážně nedbalostních trestných činů nebyli vytrženi ze svých ekonomických a sociálních vazeb a mohli se tak lépe podílet na náhradě majetkové a nemajetkové škody a nebyli dále kriminalizováni pobytem ve věznici.

Nepodmíněný trest odnětí svobody je nejčastěji ukládán pachatelům trestných činů v silniční dopravě, kteří neustále porušují právní předpisy, např. chronické nerespektování zákazu řízení motorových vozidel (trestný čin Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání), kdy ukládání alternativních trestů nevede k nápravě pachatele a chování pachatele svědčí o naprostém pohrdání právními normami a autoritou státu. Rovněž u pachatelů, kteří způsobí dopravní nehodu s následkem smrti, závažných škod na zdraví více osob s výrazným dopadem do sociální, rodinné a ekonomické sféry poškozených nebo jím blízkých osob bývají ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody.

4.3.2 Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody

Podmíněné odsouzení považujeme za samostatný trest, který lze do určité doby proměnit v jinou trestní sankci, která se realizuje, nejsou-li splněny podmínky, za nichž se podmíněné odsouzení uložilo. Podstatou podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody je v tom, že soud vynese odsuzující rozsudek, ve kterém uloží trest odnětí svobody, ale jeho výkon odloží s podmínkou, že se odsouzený bude během zkušební doby chovat řádně a vyhoví stanoveným podmínkám. Vychází se z předpokladu, že již samotné trestní stíhání, soudní řízení a vynesení rozsudku spolu s hrozbou výkonu trestu odnětí svobody mají preventivní účinky.⁶⁸ Pachatel trestného činu se odsuzuje, ale zároveň se mu dává určitá důvěra, že se i bez výkonu trestu bude řádně chovat a umožňuje vzbudit zájem odsouzeného na vlastním řádném životě.⁶⁹

⁶⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 367

⁶⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 323

Podmíněný trest odnětí svobody je nejčastěji ukládaným trestem, někdy hovoříme o tzv. univerzálním varování.⁷⁰ Na první pohled se zdá podmíněný trest pro pachatele příznivější než např. alternativní tresty obecně prospěšných prací, domácího vězení či peněžitý trest, nicméně je třeba vzít v úvahu následnou sekundární sankci nepodmíněný trest odnětí svobody až na tři roky, které již může na řadu pachatelů působit jako odstrašující.⁷¹

Soud může podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky za podmínky, že vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije, pracuje, a okolnostem případu má soud důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu (§ 81 odst. 1 tr. zákoníku). Délka trestu, který rozhoduje o možnosti podmíněného odsouzení, se posuzuje podle délky trestu, který byl uložen v konkrétním případě, nikoliv podle rozmezí trestní sazby uvedené u konkrétní skutkové podstaty. Proto je možné uložit podmíněné odsouzení i v případě snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby, pokud je snížena pod tři roky. Před uložením podmíněného odsouzení je třeba zevrubně zkoumat pachatelovu osobu a spáchaný čin a možnost jeho převýchovy.⁷² Není vyloučeno ani uložení podmíněného odsouzení ani u recidivního pachatele⁷³, kdy kromě shora uvedeného musí soud zvážit i závažnost předchozího trestného činu, časový odstup od předchozího odsouzení a celkový způsob života pachatele^{74, 75}

Zkušební doba u podmíněného odsouzení se stanovuje na jeden až pět let (§ 82 odst. 1 tr. zákoníku). Zkušební doba začíná běžet od právní moci rozsudku a zpravidla se stanovuje v celých měsících. Ve zkušební době mohou být odsouzenému stanoveny přiměřené povinnosti a přiměřená omezující opatření, která mají směřovat k tomu, aby

⁷⁰ Ščerba F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 229

⁷¹ Ščerba F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 36-37

⁷² srov. č. 32/1972 Sb. rozh. tr. a č. 56/1970 Sb. rozh. tr.

⁷³ srov. č. 57/1990 Sb. rozh. tr.

⁷⁴ srov. č. 39/1965 Sb. rozh. tr.

⁷⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 368

Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 324

vedl řádný život. Takové povinnosti jsou demonstrativně uvedeny v § 48 odst. 4 tr. zákoníku:

- podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace
- podrobení se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy
- podrobení se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle trestního zákoníku
- podrobení se vhodným programům psychologického poradenství
- zdržení se návštěv nevhodných prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami
- zdržení se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob
- zdržení se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek
- zdržení se požívání alkoholických nápojů nebo návykových látek
- uhrazení dlužného výživného nebo jiné dlužné částky
- veřejná omluva poškozenému
- poskytnutí poškozenému přiměřeného zadostiučinění.

Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud vedle opatření uvedených v § 48 odst. 4 tr. řádu uložit i některé z opatření uvedených v zákoně č. 218/2003 Sb. Výčet v § 48 odst. 4 tr. zákoníku je pouze demonstrativní, takže je možné uložit i jiná opatření, než jsou uvedena v citovaném ustanovení, nesmí však jít o zákazy, které by mohly být předmětem jiného druhu trestu. Pokud byla trestným činem způsobena škoda, měl by soud zpravidla uložit odsouzenému, aby podle svých sil škodu nahradil, popřípadě odčinil nemajetkovou újmu, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (§ 82 odst. 2 tr. zákoníku)⁷⁶

Omezení a povinnosti by měly být přiměřené, určité a kontrolovatelné, aby mohlo být základem pro nápravné zacházení s odsouzenými během zkušební doby. Při kontrole a realizaci uložených opatření má význam činnosti probační a mediační služby. Poznatky o chování podmíněně odsouzeného ve zkušební době zjišťuje

⁷⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 368-369

v pravidelných intervalech soud, nejpozději jedenkrát za šest měsíců.⁷⁷ V těch případech, kde je to s ohledem na povahu uložených opatření a způsob kontroly chování podmíněně odsouzeného nutné, pověřuje soud kontrolou probačního úředníka, který podává o způsobu chování podmíněně odsouzeného pravidelné zprávy, případně ihned oznamuje důvody k nařízení výkonu trestu odnětí svobody⁷⁸.

Po uplynutí zkušební doby rozhodne soud podle § 83 odst. 1 tr. zákoníku o tom, že se podmíněně odsouzený osvědčil⁷⁹. Toto vysloví soud pouze v případě, že podmíněně odsouzený vedl v celé zkušební době řádný život a přitom vyhověl i uloženým podmínkám⁸⁰. V opačném případě soud rozhodne, že se uložený trest odnětí svobody vykoná, přičemž toto rozhodnutí je možné vydat i během zkušební doby. Soud také rozhodne, jakým způsobem se trest vykoná (§ 83 odst. 5 tr. zákoníku). Výkon trestu soud nařídí, je-li zjevné, že pohrůžka trestu či uložení nových povinností a omezujících opatření nestačí k nápravě pachatele, zejména proto, že pachatel ve zkušební době nežije řádným životem a nerespektuje uložená opatření či nesplnil povinnost k náhradě škody, odčinění nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku nebo ve zkušební době spáchal nový trestný čin. Je třeba, aby soud neváhal s nařízením výkonu trestu v těch případech, kde je to namístě, jinak dochází k zeslabení autority soudu i celého právního řádu. Méně závažné ojedinělé porušení stanovených podmínek může soud nebo probační úředník řešit domluvou či upozorněním⁸¹. Podle § 83 odst. 3 tr. zákoníku umožňuje soudu ponechat výjimečně podmíněné odsouzení platnosti, i když odsouzený zavedl příčinu k výkonu trestu za těchto podmínek:

- dohledu nad odsouzeným

⁷⁷ viz. § 329 odst. 2 tr. řádu

⁷⁸ viz. § 329 odst. 1 tr. řádu

⁷⁹ srov. § 330 tr. řádu

⁸⁰ srov. č. 41/1973 Sb. rozh. tr.

⁸¹ srov. § 7 odst. 3 zák. č. 257/2000 Sb.

- přiměřené prodloužení zkušební doby, ne více než o dva roky, přičemž prodloužená lhůta nesmí překročit horní hranici zkušební doby stanovené v § 82 odst. 1 tr. zákoníku
- uložení dosud neuložených přiměřených opatření nebo přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 tr. zákoníku.

Rozhodnutí o osvědčení se závisí pouze na chování ve zkušební době, nepřihlíží se k okolnostem před počátkem běhu zkušební doby⁸². Pokud soud vysloví, že se podmíněně odsouzený osvědčil, hledí se na pachatele jako by nebyl souzen (§ 83 odst. 4 tr. zákoníku).⁸³

Jinou alternativou k podmíněnému odsouzení je podmíněné odsouzení s dohledem. Jedná se o přísnější formu podmíněného odsouzení, než jaká je stanovená v § 81 a § 82 tr. zákoníku.

Účelem dohledu je:

- sledování a kontrola chování pachatele, čímž se zajišťuje ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti
- odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnosti vedl řádný život.

Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývající ze zákona.⁸⁴

Pachatel, kterému je dohled uložen je podle § 50 tr. zákoníku povinen:

- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví, a plnit probační plán dohledu
- dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách stanovených probačním úředníkem

⁸² srov. č. 22/1969 Sb. rozh. tr. a č. 69/1971 Sb. rozh. tr.

⁸³ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 327-328

⁸⁴ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 330

- informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a zdrojích obživy, dodržování soudem uložených omezení a povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Probačním plánem dohledu se rozumí souhrn léčebných a výchovných postupů orientovaných na změnu životních postojů odsouzeného a na odstraňování rizikových faktorů v jeho chování.⁸⁵

Probační úředník je povinen informovat bez zbytečného odkladu soud, který dohled uložil o tom, že pachatel závažným způsobem porušil podmínky dohledu, probační plán nebo vyslovená omezení a povinnosti (§ 51 odst. 2 tr. zákoníku). Postup soudu je pak stejný jako podmíněného odsouzení a stejně jsou upravena i pravidla pro vyslovení osvědčení se odsouzeného.

Trest podmíněného odsouzení je ukládán pachatelům trestných činů v dopravě poměrně často a je to u ve většině případů u těchto pachatelů vhodný trest s ohledem na to, že umožňuje odsouzeným lépe plnit závazky ze škody a nemajetkové újmy způsobené trestným činem. Zejména u prvotrestaných pachatelů trestných činů v dopravě je tento trest dostatečným varováním před dalším pácháním trestným činů, zejména ve spojení s vhodnými omezeními a povinnostmi, které soud stanoví.

Před rozhodnutím o osvědčení zkoumá soud, zda odsouzený splnil podmínky pro osvědčení se. Dotazuje se nebo má k dispozici zprávy probačního úředníka, ale ze své praxe vím, že se soudy obracejí před rozhodnutím i na orgány Policie České republiky, kdy od nich chtějí vědět, jak se pachatel chová v místě bydliště, zda se nedopustil jiné trestné činnosti či přestupků a zda dodržuje konkrétní omezení a povinnosti uložené soudem. Pokud se týká trestných činů a přestupků, tyto údaje jsou čerpány z interního informačního systému Policie České republiky Evidence trestního řízení (zkráceně „ETŘ“), kam jsou evidovány i přestupky, policie tedy může v tomto ohledu poskytnout relevantní a přesné informace. Složitější je to se zprávou o dodržování omezení a povinností. Stává se, že má pachatel dodržovat povinnost

⁸⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 373

zdržet na ve větší míře konzumaci alkoholických nápojů, povinnost zdržet se návštěvy heren a zdržet se hraní na výherních automatech. Při kontrole restauračních zařízení a heren ze strany policie je taková osoba kontrolovaná v podnapilém stavu při hraní na výherním automatu, někdy i opakovaně, kontrola je zanesená do informačního systému Kontrola, ovšem jen se jménem, daty kontrolované osoby a místem kontroly. Pokud se tedy za několik měsíců či let soud na takovou osobu dotáže, nelze z policejních informačních systémů zjistit případné porušení omezení či povinnosti uložené soudem. Řešením by bylo propojení systémů soudů a policie tak, aby při lustraci osoby bylo možné zjistit, že takové osobě byly soudem uloženy omezení a povinnosti a pak by kontrolující policejní orgán sám upozornil příslušný soud na porušení povinností a omezení.

4.3.3 Domácí vězení

Tento druh trestu byl zaveden do českého právního řádu jako nový s účinností od 1.1.2010.⁸⁶ Je alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a měl by být ukládán osobám, u kterých je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, jejich osobě a možností resocializace sice potřeba omezit jejich osobní svobodu, ale zároveň vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům postačuje menší intenzita omezení osobní svobody, než by představoval nepodmíněný trest odnětí svobody a jejich pobyt ve věznici.⁸⁷ Uložení trestu domácího vězení je vhodné u pachatelů, kteří mají odpovídající zázemí jako je např. vlastní byt, rodinu nebo stálé pracoviště.

Tento trest je možné uložit za přečiny, jestliže jsou současně splněny tyto podmínky:

⁸⁶ Trest domácího vězení byl v minulosti kodifikován v trestním zákoně z roku 1852 (viz. Šámal, P. a kol, Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 818)

⁸⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 374

- vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení trestu domácího vězení, a to popřípadě i vedle jiného trestu
- pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost (§ 60 odst. 1 tr. zákoníku).⁸⁸

Trest domácího vězení lze uložit až na dva roky. Jako samostatný trest lze domácí vězení uložit, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Trest domácího vězení není možné uložit vedle trestu odnětí svobody a trestu obecně prospěšných prací (§ 53 odst. 1 tr. zákoníku).

Odsouzený k trestu domácího vězení má povinnost se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, pokud v tom odsouzenému nebrání důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu (§ 60 odst. 3 tr. zákoníku). Soud vymezí časové období konkrétně pro dny pracovního klidu a volna a pracovní dny, přičemž přihlédne zejména k pracovní době odsouzeného, délce jeho cesty do práce, k péči o nezletilé děti a k nutnosti vyřizování osobních a rodinných záležitostí. Přitom však musí mít soud na zřeteli, aby podmínky uloženého trestu přiměřeně postihly odsouzeného na svobodě. Soud může rovněž povolit odsouzenému návštěvy bohoslužeb nebo náboženských shromáždění.

Na dobu výkonu trestu domácího vězení může soud uložit odsouzenému přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Jejich demonstrativní výčet je uveden § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Zpravidla soud také uloží, aby odsouzený podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou spáchaním činu způsobil, nebo vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (§ 60 odst. 5 tr. zákoníku). Pachateli ve věku blízkém věku mladistvým lze uložit také některé z výchovných opatření uvedená v zákoně č. 218/2003 Sb.

⁸⁸ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 333

V případě zmaření trestu domácího vězení je možné přeměnit tento trest nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody. Soud o přeměně může rozhodnout, jestliže se pachatel od odsouzení vyhýbá nástupu trestu, bez vážného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu, zaviněně ve stanovené době uložený trest nevykoná nebo jinak maří výkon tohoto trestu. Pro přepočítání trestu domácího vězení na trest odnětí svobody se užije jejich vzájemný poměr, kdy jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá jako jeden den odnětí svobody.⁸⁹

Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje Probační a mediační služba⁹⁰. Ustanovení § 334b tr. řádu předpokládá dvojí možnou kontrolu výkonu tohoto trestu. Jednak pomocí elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného, a jednak namátkovou kontrolu prováděnou probačním úředníkem. První možnost přes veškerá ujišťování a sliby politiků stále nefunguje. K usnadnění kontroly je odsouzený povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí. Pokud je zjištěno, že odsouzený nedodržuje podmínky výkonu trestu, je probační úředník povinen tuto skutečnost bezodkladně sdělit soudu.⁹¹ Z důležitých důvodů může předseda senátu rozhodnout o změně místa výkonu trestu, doby, po kterou se má odsouzený v místě zdržovat a o změně omezení a povinností. Změna doby, po kterou se má odsouzený zdržovat v obydlí, nesmí být v neprospěch odsouzeného.

K zahlázení odsouzení k trestu domácího vězení dochází výrokem soudu za podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 3 tr. zákoníku.⁹²

Trest domácího vězení je velmi vhodným trestem u pachatelů trestných činů v dopravě a u pachatelů, kteří ojediněle poruší zákaz řízení uložený správním orgánem nebo soudem, nebo u pachatelů, kteří ojediněle řídí vozidlo pod vlivem alkoholu nebo jiné omamné a psychotropní látky. V současné době ale není často ukládán, což souvisí s velmi náročnou a neefektivní kontrolou výkonu tohoto trestu,

⁸⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 334-335

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 375

⁹⁰ Kontrolu výkonu trestu domácího vězení konkretizuje vyhláška MS ČR č. 456/2009 Sb.

⁹¹ srov. § 334c tr. řádu

⁹² Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 335

když kontrolu výkonu tohoto trestu je třeba provádět namátkově fyzicky, protože elektronický systém kontroly, byť s ním právní úprava počítá, zatím není uveden do provozu, resp. není vybrán ani provozovatel takového systému, i když od účinnosti nového trestního zákoníku uplynulo téměř šest let. Personální obsazení Probační a mediační služby neumožňuje ofenzivnější a častější fyzické kontroly a pověřit kontrolou již tak přetížení základní útvary Policie České republiky by nevedlo k optimálním výsledkům.

Z praxe mohu uvést příklad z okresu Domažlice, kde byl v roce 2010 Okresním soudem v Domažlicích uložen trest domácího vězení na jeden rok za jízdu pod vlivem alkoholu. V následujících třech měsících byl tento muž víceméně náhodně kontrolován v rámci dohledu na bezpečnosti silničního provozu hlídkou obvodního oddělení policie při řízení motorového vozidla, a jak bylo později zjištěno probačním úředníkem, bylo to v době, kdy podle podmínek výkonu trestu měl setrávat v místě trvalého bydliště. Jak bylo později zjištěno operativním šetřením policie mezi obyvateli domu v místě trvalého bydliště odsouzeného, porušení výkonu trestu domácího vězení bylo častější, než zmiňované dva případy odhalené policií.⁹³

Z výše uvedeného je jasné, že k tomu, aby tento trest byl ve větší míře ukládán soudy, je nutné mít k dispozici elektronický systém kontroly výkonu trestu. Za současných možností kontroly výkonu tohoto trestu ztrácí trest domácího vězení svůj účel.

4.3.4 Obecně prospěšné práce

Trest obecně prospěšných prací je alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Je určen pachatelům především méně závažných trestných činů, na něž není třeba působit trestem odnětí svobody nebo trestem domácího vězení a není možné nebo vhodné uložení peněžitého trestu.⁹⁴

⁹³ zdroj: interní informační systém Policie české republiky Evidence trestního řízení, trestní věc č.j.: KRPP-13978/TČ-2010-030111

⁹⁴ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 317

Ve své podstatě se jedná o legální nucenou práci v obecný prospěch širšího okruhu lidí, kterou je odsouzený povinen provádět osobně, bezplatně a ve svém volném čase. Je to povinnost odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací, nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností, přičemž tato práce nesmí sloužit k výdělečným účelům (§ 62 odst. 3 tr. zákoníku).⁹⁵

Trest obecně prospěšných prací může soud uložit pachateli přečinu samostatně nebo vedle jiného trestu. Není možné tento trest uložit spolu s trestem odnětí svobody a trestem domácího vězení. Je také omezeno uložení trestu obecně prospěšných prací těm, kteří již dříve uložený trest nevykonali. Zpravidla se neuloží trest obecně prospěšných prací pachateli, kterému v předchozích třech letech od jeho uložení byl trest přeměněn na trest odnětí svobody.

Trest obecně prospěšných prací se vyměřuje od 50 do 300 hodin, přičemž se při ukládání vychází z obecných hledisek pro ukládání trestů stanovených v § 39 tr. zákoníku a přihlíží se i ke zdravotní způsobilosti pachatele. Trest musí být vykonán do dvou let od jeho uložení. Změna zdravotní způsobilosti v průběhu vykonávacího řízení může být důvodem pro odklad nebo přerušování výkonu trestu⁹⁶ nebo pro upuštění od výkonu trestu⁹⁷. Zdravotní překážka, která brání odsouzenému ve výkonu trestu obecně prospěšných prací je důvodem pro zastavení dvouleté lhůty pro výkon tohoto trestu (§ 65 odst. 1 tr. zákoníku). Soud při ukládání trestu veřejně prospěšných prací přihlédne i ke stanovisku pachatele a k možnostem uložení tohoto trestu. K dosažení

⁹⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 378

⁹⁶ srov. § 339 tr. řádu

⁹⁷ srov. § 340a tr. řádu

nápravného účinku trestu je nutné, aby pachatel s uložením tohoto trestu projevil souhlas, který by měl vyústit ve vnitřní akceptaci viny a trestu.⁹⁸

Soud může uložit odsouzenému po dobu trestu i přiměřená omezení a povinnosti u vedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku a též mu uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (§ 63 odst. 2 tr. zákoníku). V rozsudku soud stanoví určitý počet celých hodin, na něž se tento trest ukládá.

Pro případ, že by trest obecně prospěšných prací nebyl vykonán vůbec, řádně nebo včas počítá trestní zákoník s možností přeměny tohoto trestu nebo jeho zbytku na trest odnětí svobody, trest domácího vězení nebo v trest peněžitý (§ 65 odst. 2 tr. zákoníku). Poměr pro přepočítání nevykonaného trestu obecně prospěšných prací je stanoven takto:

- při přeměně v trest domácího vězení se každá započatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den domácího vězení
- při přeměně v peněžitý trest se pro případ, že by tento trest nebyl ve stanovené době vykonán, stanoví náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody
- při přeměně na trest odnětí svobody se každá započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den odnětí svobody, přičemž soud zároveň rozhodne o způsobu výkonu tohoto trestu.

Rozhodnout o přeměně trestu obecně prospěšných prací lze i během doby stanovené pro jeho výkon.

Problémem přeměny tohoto trestu na trest nepodmíněný trest odnětí svobody je pak krátkodobost takového trestu, kdy takové tresty neplní cíle individuální ani generální prevence a mohou pro odsouzeného představovat akceptovatelné riziko. Ekonomické náklady na výkon takových trestů jsou značné a rovněž výkon takto

⁹⁸ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 318

krátkodobých trestů zatěžuje již tak přetížený vězeňský systém. Krátkodobé tresty (tresty do 12 do 18 měsíců) vykazují stejné problémy, pokud jsou již rovnou uloženy jako nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo i podmíněné tresty odnětí svobody, u kterých je v budoucnu nařízen jejich výkon.⁹⁹

I pokud odsouzený zavinil příčinu k přeměně trestu, může výjimečně soud vzhledem k okolnostem případu a osobě pachatele ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti nebo prodloužit dobu vykonání až o šest měsíců, a zároveň stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku některá zpřísnující opatření:

- dohled
- přiměřená dosud neuložená opatření a povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku
- některá z výchovných opatření pokud je odsouzený ve věku blízkém věku mladistvých

Trest obecně prospěšných prací se vykonává v obvodu soudu, který trest uložil, mimo tento obvod pouze se souhlasem odsouzeného.¹⁰⁰ Kontrolou výkonu trestu obecně prospěšných prací je pověřen probační úředník, který při tom postupuje v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u které je trest vykonáván. Odsouzený nemůže soudem stanovené podmínky výkonu trestu svévolně měnit, pokud tak učiní a vykoná práce v rozporu s rozhodnutím soudu (např. pro jiný obecní úřad nebo instituci), nelze takto provedené práce pokládat za řádný výkon nařízeného trestu obecně prospěšných prací.¹⁰¹

Jakmile byl trest obecně prospěšných prací vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku upuštěno, hledí se na pachatele, jako by nebyl souzen (§ 65 odst. 4 tr. zákoníku).¹⁰²

⁹⁹ Karabec, Z. a kol. Krátkodobé tresty odnětí svobody, Praha: IKSP, 2000, s. 7

¹⁰⁰ srov. § 335 tr. řádu

¹⁰¹ srov. č. 2/2005 Sb. rozh. tr.

¹⁰² Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 321-322

Tento trest je ukládán pachatelů trestných činů v silniční dopravě často. Trest nevytrhuje pachatele z jeho sociálního, rodinného a ekonomického zázemí. Výchovný účel tohoto trestu můžeme spatřovat i v tom, že odsouzení tento trest vykonávají v místě bydliště nebo jeho blízkosti. Tato skutečnost někdy vede k tomu, že zejména prvotrestaní pachatelé trestných činů v dopravě vyššího sociálního statutu tento trest vnímají jako ponižující a nepřiměřený a někteří z nich již v přípravném řízení trestním odmítají jeho případné uložení. Nicméně jsem toho názoru, že právě skutečnost, že odsouzený vykonává trest „na očích“ veřejnosti, zejména lidí, které osobně zná, má velký význam v prevenci dalšího protiprávního jednání v silniční dopravě, jak u odsouzeného (individuální prevence), tak i u veřejnosti (generální prevence), zejména pokud odsouzeného osobně znají. I skutečnost, že odsouzený musí provést určené práce bezúplatně na úkor svého volného času, má zajisté terapeutický efekt. Proto by bylo vhodné de lege ferenda odstranit z právní úpravy souhlas pachatele s uložení tohoto trestu.

4.3.5 Trest propadnutí majetku

Tento trest je nejpřísnější majetkovou sankcí. Prolamuje výjimku z čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Je možné jej uložit pouze za nejzávažnější trestné činy a při splnění dalších omezujících podmínek. Okruh trestných činů, za jejichž spáchání lze tento trest uložit je omezen na zvláště závažné zločiny.¹⁰³

Trest propadnutí majetku je možné uložit v následujících případech (§ 66 tr. zákoníku):

- ukládá se vedle výjimečného trestu
- nebo musí jít o zvláště závažný zločin, jímž pachatel získal nebo se snažil získat pro sebe či pro jiného majetkový prospěch
- lze jej uložit pouze za trestné činy, u nichž to trestní zákoník ve zvláštní části dovoluje (§ 66 odst. 2 tr. zákoníku).

¹⁰³ srov. § 14 odst. 3 tr. zákoníku

Trest propadnutí majetku nelze uložit spolu s peněžitým trestem. Soud musí vždy pečlivě vážit okolnosti spáchaného trestného činu, osobu a poměry pachatele, obzvláště poměry rodinné a majetkové, i oprávněný zájem poškozených na náhradě škody.¹⁰⁴ Propadnutí postihuje celý pachatelův majetek nebo část majetku, kterou soud určí ideálním dílem nebo jednotlivými součástmi majetku. Vztahuje se jen na majetek, který měl pachatel v době rozsudku, nikoliv na majetek jiných osob, ani na jejich podíl na věcech náležejících spoluvlastnický pachateli. Trest propadnutí majetku nelze uložit mladistvému.¹⁰⁵

Propadlý majetek připadá státu (§ 66 odst. 5 tr. zákoníku). Odsouzení k trestu propadnutí majetku lze zahradit výrokem soudu za podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 3 tr. zákoníku.¹⁰⁶

4.3.6 Peněžitý trest

Peněžitý trest je jedním z nejdůležitějších alternativ ke krátkodobějším trestům odnětí svobody. Je trestem majetkovým, neuplatňuje se jen u majetkových trestných činů. Při ukládání tohoto trestu je třeba pečlivě vážit, jak jeho výkon postihne rodinu odsouzeného, osoby, které jsou na něj výživou odkázané a nároky dalších osob, včetně poškozeného. Tento trest představuje určitou výjimku ze zásady, že trest představuje osobní újmu pachatele.¹⁰⁷ Trest by neměl mít konfiskační nebo ekonomicky likvidační dopad.

Peněžitý trest může být uložen samostatně nebo vedle jiného trestu za následujících podmínek:

- pokud tak trestní zákoník ve zvláštní části jeho uložení dovoluje (§ 67 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku)

¹⁰⁴ srov. č. 35/1987 Sb. rozh. tr.

¹⁰⁵ srov. § 24 zák. č. 218/2003 Sb.

¹⁰⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 383

¹⁰⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 383 in fine

- pokud jej soud ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele současně neukládá trest odnětí svobody nepodmíněně (§ 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku)
- v jiných případech, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 67 odst. 1 tr. zákoníku)

Samostatně se tento trest ukládá, jestliže vzhledem k závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení dalšího trestu není třeba. Uložení peněžitého trestu musí vhodně doplňovat jiný uložený trest. Peněžitý trest nelze uložit vedle trestu propadnutí majetku.

Peněžitý trest se vyměřuje formou denních sazeb. Nejdříve se stanoví počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu. Počet trestních sazeb činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Poté se stanoví výše jedné denní sazby se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Denní sazba činí nejméně 100,- Kč a nejvíce 50.000,- Kč. Celková částka tvořící peněžitý trest je multiplikací počtu denních sazeb a jejich konkrétní výše.¹⁰⁸ Systém denních sazeb umožňuje, aby při rozdílných majetkových poměrech byli pachatelé trestného činu stejné závažnosti i přes rozdílně vyměřenou částku postižení stejně citelně.¹⁰⁹

Soud může v rozhodnutí stanovit, že peněžitý trest bude zaplacen v přiměřených měsíčních splátkách, může přitom stanovit, že výhoda splátek odpadá poka pachatel nezaplatí dílčí splátku včas (§ 68 odst. 5 tr. zákoníku). Soud neuloží peněžitý trest, je-li zřejmé, že trest by byl nedobytný (§ 68 odst. 6 tr. zákoníku). Zaplacené částky peněžitého trestu připadají státu (§ 68 odst. 7 tr. zákoníku).

Při ukládání peněžitého trestu stanoví soud náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta, přičemž tento trest nesmí spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesáhnout horní hranici trestní sazby. Náhradní trest se stanovuje pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené době vykonán a zároveň je zjevné, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen. V případě nečinnosti pachatele je třeba vyměřený trest vymáhat jako

¹⁰⁸ Minimální výměra peněžitého trestu je pak 2.000,- Kč a nejvyšší 36.500.000,- Kč.

¹⁰⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 313

pohledávku v občanskoprávním řízení.¹¹⁰ I poté, co odsouzený začal vykonávat náhradní trest odnětí svobody, může jeho další výkon odvrátit kdykoliv zaplacením peněžitého trestu.¹¹¹

Na pachatele, kterému byl uložen peněžní trest za přečin spáchaný z nedbalosti, se hledí, jako by nebyl souzen, jakmile je trest vykonán (fikce neodsouzení). U úmyslných trestných činů se peněžitý trest zahlazuje postupem podle § 105 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku.¹¹²

Peněžitý trest je také často ukládám pachatelů trestných činů v silniční dopravě, zejména těm prvotrestaným. Často nahrazuje trest zákazu činnosti u pachatelů, pro které by zákaz řízení znamenal ztrátu zaměstnání nebo nemožnost vykonávat živnostenské oprávnění či jinak podnikat a na jeho příjmech jsou závislé jiné osoby (zejména děti, manželka). Jsou to řidiči z povolání, řidiči taxislužeb či osoby, které nemají k dispozici veřejný dopravní prostředek k cestě do zaměstnání. I zde však musí soud vážit, zda se pachatel dopustil trestného činu poprvé, jak spolupracoval v průběhu trestního řízení, zda již uhradil nebo se zavázal uhradit způsobenou škodu.

Z praxe mohu uvést příklad řidiče taxislužby, který řídil soukromé vozidlo pod vlivem alkoholu a byť byla hladina alkoholu v krvi stanovena znaleckým posudkem na 2,21 prom., byl mu rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích uložen peněžitý trest spolu s podmíněným trestem odnětí svobody.¹¹³ Soud vzal v úvahu skutečnost, že se jízdy pod vlivem alkoholu dopustil poprvé, v evidenční kartě řidiče ani v rejstříku trestů neměl záznam, činem nezpůsobil žádnou škodu a na jeho příjmech byla závislá manželka na rodičovské dovolené a nezletilé dítě.

4.3.7 Propadnutí věci

¹¹⁰ srov. § 341 a § 343 tr. řádu

¹¹¹ srov. § 344 odst. 4 tr. řádu a č. 25/2000 Sb. rozh. tr.

¹¹² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 385

¹¹³ zdroj: interní informační systém Policie České republiky Evidence trestního řízení, trestní věc: č.j.: KRPP-3575/TČ-2010-030111

Tento trest patří mezi majetkové tresty a jeho hlavním účelem je zneškodnit věc, které by mohla sloužit k dalšímu páčání trestné činnosti, ztížit pachateli podmínky pro páčání dalších trestných činů a v neposlední řadě odejmout pachateli prospěch z trestné činnosti. Trest spočívá v odejmutí vlastnického či jiného majetkového práva odsouzenému okamžikem nabytí právní moci rozsudku. Toto právo pak přechází na stát.¹¹⁴

Trest je ukládán fakultativně (§ 70 odst. 2 tr. zákoníku) i obligatorně (§ 70 odst. 1 tr. zákoníku). Soud může prohlásit za propadlou věc:

- které bylo užito ke spáchání trestného činu nebo která byla ke spáchání trestného činu určena
- kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, pokud hodnota této věci není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná.

Soud musí uložit trest propadnutí věci, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj. Před právní mocí rozsudku platí zákaz zcizení propadlé věci a zákaz jiných dispozic s věcí, které by směřovaly ke zmaření trestu propadnutí věci (§ 70 odst. 5 tr. zákoníku).

Trestní zákoník neomezuje propadnutí věci jen na úmyslné trestné činy.¹¹⁵ Za věci se podle trestního zákoníku považují ovladatelné hmotné předměty, živá zvířata a ovladatelná přírodní síla. Může to být i věc nemovitá.

Jestliže pachatel věc, kterou soud mohl prohlásit za propadlou, před uložením trestu propadnutí věci zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje nebo jinak její propadnutí zmaří, může soud uložit propadnutí náhradní hodnoty až do výše hodnoty takové věci (§ 71 odst. 1 tr. zákoníku).

Trest je možné uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli (§ 70 odst. 3 tr. zákoníku). Trest propadnutí věci je možné uložit vedle jiného trestu nebo samostatně. Samostatně

¹¹⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 385

¹¹⁵ srov. č. 17/1995 Sb. rozh. tr.

však pouze tehdy, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba a trestní zákoník v příslušném ustanovení zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje. Propadlá věc náleží státu.

Zahrazení odsouzení k trestu propadnutí věci je možné výrokem soudu podle § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 3 tr. zákoníku.

Tento trest přichází v úvahu u chronických porušování zákazu činnosti ve formě zákazu řízení, tedy trestných činů „Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání“ podle § 337 odst. 1 písm a) tr. zákoníku. Problémem je, že velké množství pachatelů páchá tento trestný čin ve vozidlech nevalné hodnoty, často bez potřebné technické kontroly či jinak v rozporu se zákonem č. 56/2001 Sb. (velmi často např. bez registrační značky nebo na neplatných registračních značkách jiného státu). Náklady na odtažení, umístění a skladování vozidla tak překračují jeho hodnotu a velmi často tito pachatelů za několik týdnů nebo i dnů jezdí s podobným, co se týká hodnoty a souladu se zákonem č. 56/2001 Sb., vozidlem. I poté, co je vozidlo policejním orgánem odňato, trvá poměrně dlouhou dobu, než si jej příslušný státní orgán převezme. Po celou dobu soudního řízení a obvykle i dlouho po něm, zůstává vozidlo uskladněno na náklady Policie České republiky v jejích prostorách. Z praxe mohu uvést případ, kdy pachateli bylo vozidlo odňato policejním orgánem 18.9.2015, rozsudek Okresního soudu v Domažlicích nabyt právní moci 18.1.2016 a vozidlo je k 31.7.2016 stále uskladněno na Územním odboru Policie České republiky v Domažlicích, přičemž policejní orgán OOP Horšovský Týn již dvakrát urgoval u příslušného orgánu převzetí vozidla do majetku státu.¹¹⁶ I to je příčinou neochoty některých útvarů Policie české republiky zadržovat takovým pachatelům vozidla a v dalším trestním řízení pak ve spolupráci s příslušným státním zastupitelstvím navrhnout, aby soud uložil pachateli trest propadnutí věci.

Často se také stává, že pachatel není vlastníkem vozidla, se kterým spáchal trestný čin a pak by přicházelo v úvahu zabránění věci podle § 101 tr. zákoníku, tedy využití ochranného opatření. Jeho využití však má úskalí v současné judikatuře, kdy Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku konstatoval, že „bezpečnost lidí nebo majetku

¹¹⁶ zdroj. Interní informační systém Policie České republiky Evidence trestního řízení, trestní věc č.j.:KRPP-151817/TČ-2015-030113

ve smyslu § 73 odst. 1 c) tr. zákona (pozn. autora: zák. č. 140/1961 Sb., v současném trestním zákoníku jde o ustanovení § 101 odst. 1 písm. c) vyžaduje zabránění takových věcí, které jsou těmto zájmům samy o sobě nebezpečné tak, že tato nebezpečnost vychází přímo z jejich vlastností. Např. zakázané zbraně a střelivo, výbušniny, narkotika, jedy apod. Může také jít o věci jinak běžného použití, pokud však byla zvlášť přizpůsobena k páčání trestné činnosti tak, aby ji významně usnadňovaly (např. nákladní automobil, který má vybudován zvláštní úkryt pro nelegální převážení osob přes hranice)¹¹⁷. A v dalším rozsudku Nejvyššího soudu České republiky: „Pouhé vědomí vlastníka věci o tom, že poskytuje svou věc jiné osobě ke spáchání trestného činu, nezakládá existenci obecného zájmu na zabránění věci, ale podle okolností může odůvodnit některou z forem účasti vlastníka takové věci na trestném činu (např. účastenství v podobě pomoci). Na druhé straně může soud vyslovit i zabránění věci použité ke spáchání trestního činu, jejímž vlastníkem je osoba, která s tímto trestným činem nemá nic společného a ani o něm neví, avšak jen vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě jiný obecný zájem.“¹¹⁸ Z toho tedy plyne, že ani vědomost vlastníka o tom, že s jeho vozidlem je páčána trestná činnost, neznamená, že bude vysloveno zabránění věci.

4.3.8 Zákaz činnosti

Trest zákazu činnosti je z hlediska prevence velmi účinným trestem. Soudy jej ukládají zejména u trestných činů spáchaných při řízení motorového vozidla a dále také u trestů majetkového a hospodářského charakteru.¹¹⁹

Účelem tohoto trestu je znemožnit pachateli vykonávat činnost, která by mohla vytvořit podmínky pro páčání určité činnosti. Tento trest dočasně vyřazuje pachatele z možnosti zastávat některá zaměstnání, povolání, funkce nebo vykonávat činnost, ke kterým je zapotřebí určitého povolení nebo které jsou upraveny jinými právními předpisy (§ 73 odst. 1 tr. zákoníku). Není možné zakázat činnost, ke které není třeba žádného

¹¹⁷ č. 61/2000 Sb. rozh. tr.,

¹¹⁸ š. 62/2000 Sb. rozh. tr.

¹¹⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 336

povolání. Činnost, kterou může soud zakázat, musí být vždy v nějaké užší, přímé, bezprostřední souvislosti se spáchaným trestným činem. Je ukládán pachatelům, kteří pro vady svého charakteru nejsou způsobilí vykonávat určitou činnost, nebo jim pro danou činnost chybí odborná způsobilost.¹²⁰ Trest zákazu činnosti může být uložen i pachateli, který neměl příslušné oprávnění. V takovém případě má tento trest účinek, že pachatel po dobu zákazu činnosti nemůže uvedené oprávnění nebo souhlas získat.¹²¹

Trest zákazu činnosti se ukládá na jeden rok až deset let. Výkon trestu počíná právní mocí rozsudku, kterým byl uložen. Pro dolní hranici trestu nelze použít ustanovení § 58 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu, ani pomocí analogie, zmírnit tento trest je možné pouze prostřednictvím podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti podle § 90 tr. zákoníku.

Dobu výkonu trestu neprodlužuje doba, během níž odsouzený uložený zákaz nerespektuje, ani doba, po kterou byl odsouzený k trestu zákazu činnosti ve vazbě.¹²² Tuto dobu prodlužuje pouze výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody (§ 74 odst. 1 tr. zákoníku). Do doby výkonu trestu zákazu činnosti se však započítává doba, po kterou bylo pachateli před právní mocí rozsudku oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s trestným činem odňato nebo podle jiného právního předpisu na základě opatření orgánu veřejné moci nesměl již tuto činnost vykonávat. U trestných činů v silniční dopravě dojde k zadržení řidičského průkazu příslušníkem Policie české republiky podle § 118b zák. č. 361/2000 Sb. a následně po odeslání zadrženého řidičského průkazu na příslušný obecní úřad s rozšířenou působností ten zahájí řízení, na jehož základě lze rozhodnout o zadržení řidičského průkazu do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o přestupku nebo trestném činu (§ 118c zák. č. 361/2000 Sb.). Byl-li řidičský průkaz zadržen v souvislosti se spáchaním trestného činu, je nezbytné před samotným zahájením řízení podle § 118 c zák. č. 361/2000 Sb. vyžádat souhlas státního zástupce.¹²³

¹²⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 388

¹²¹ srov. č. 41/1963 a č. 45/1969 Sb. rozh. tr.

¹²² srov. č. 12/2000 Sb. rozh. tr.

¹²³ Kučerová H. Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou, 2. vyd., Praha: Leges, 2011, s. 507

Obligatořně se trest zázazu činnosti neukládá nikdy. Samostatně jej lze uložit pouze tehdy, pokud trestní zákoník ve zvláštní části uložení tohoto trestu umožňuje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není uložení jiného trestu třeba (§ 73 odst. 2 tr. zákoníku).

Podle § 90 tr. zákoníku je možné podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zázazu činnosti po výkonu poloviny tohoto trestu, jestliže odsouzený v době výkonu trestu způsobem svého života prokázal, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, anebo jestliže soud přijme zářuku za dovršení nářavy odsouzeného. Zkušební doba se stanoví na jeden rok až pět let, nikoliv na dobu kratší, než je zbytek trestu. Na rozdíl od podmíněného propuštění nemůže soud při upuštění od výkonu zbytku trestu zázazu činnosti uložit žádná přiměřená opatření a přiměřené povinnosti.

Pokud byl trest zázazu činnosti vykonán, hledí se na pachatele, jako by nebyl souzen.¹²⁴

Jeden z nejčastějších trestů, které jsou ukládány pachatelům trestných činů v silniční dopravě. Byť se jedná na první pohled o trest, který účinně eliminuje po nějaký čas pachatelům trestných činů (ale i přestupků) v silniční dopravě řízení motorových vozidel a chrání tak ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích před těmito pachateli, faktem je, že mnoho odsouzených tento trest nerespektuje a opakovaně porušuje. Obtížná je totiž kontrola tohoto trestu, porušení je zjištěno víceméně náhodně při silničních kontrolách prováděných orgány Policie České republiky nebo strážníky obecní policie nebo při výjezdu Policie České republiky k dopravním nehodám, jejímiž účastníky jsou osoby se zázazem řízení, nemusím být přítom viníky dopravní nehody.

4.3.9 Zázaz pobytu

Hlavní funkcí tohoto trest funkce zábranná. Ukládá se, vyžaduje-li to se zřetelem k dosavadní způsob života pachatele a místo spáchaní trestného činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku.

¹²⁴ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 338

Trest zákazu pobytu spočívá v tom, že se odsouzený nesmí po určitou dobu zdržovat v určitém místě nebo v určitém obvodu. K přechodnému pobytu na takovém místě v nutné osobní záležitosti je třeba povolení, které uděluje policejní orgán v místě pachatelova bydliště.¹²⁵ Trest zákazu pobytu se nemůže vztahovat na místo nebo obvod, v němž má odsouzený trvalé bydliště (§ 75 odst. 1 tr. zákoníku).¹²⁶

Na dobu výkonu trestu může soud uložit pachateli přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Trest zákazu pobytu lze uložit za úmyslný trestný čin. Lze jej uložit samostatně za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba, a to i když to trestní zákoník ve své zvláštní části nestanoví (§ 53 odst. 2 tr. zákoníku).

Trest zákazu pobytu se ukládá na jeden rok až deset let. Do výkonu trestu se nezapočítává výkon trestu odnětí svobody. Zákaz pobytu nelze uložit mladistvému pachateli.¹²⁷ Od výkonu zbytku trestu zákazu pobytu lze upustit za podmínek uvedených v § 90 a § 91 tr. zákoníku, tedy jako u trestu zákazu činnosti.

Odsouzení k trestu zákazu pobytu se zahlašuje výrokem soudu za podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 3 tr. zákoníku.¹²⁸

4.3.10 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Tento trest postihuje především, tzv. divácké násilí a využívá se také při postihu různých forem extremismu. Zasahuje do zájmové oblasti pachatele (nikoli do oblasti profesní) a týká se činností, jejichž výkonu nelze prostřednictvím trestu zákazu činnosti zabránit. Zásah do práv odsouzené osoby je cílený na konkrétní oblast, ve které k trestné činnosti dochází.

¹²⁵ srov. § 350a odst. 3 tr. řádu

¹²⁶ srov. č. 1/1976, č. 52/1988, č. 47/2012 Sb. rozh. tr.

¹²⁷ srov. § 24 zák. č. 218/2003 Sb.

¹²⁸ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 341-342

Obsahem trestu je, že se odsouzenému po dobu výkonu trestu zakazuje účast na stanovených sportovních, kulturních a jiných společenských akcích. Trest může být uložen za úmyslný trestný čin, kterého se pachatel dopustil v souvislosti s návštěvou takové akce (§ 76 odst. 1 tr. zákoníku). Společenské akce, na které soud ukládá zákaz vstupu, musí být v rozsudku přesně a jednoznačně určeny, aby nevznikaly pochybnosti při výkonu trestu a aby byl výkon trestu kontrolovatelný. Nelze zakázat vstup na všechny společenské akce.

Tento trest může být uložen na dobu jednoho roku až deseti let. Samostatně je možné jej uložit jen za přečin, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Odsouzený při výkonu trestu musí spolupracovat s probačním úředníkem. Pokud to považuje probační úředník za potřebné, musí se odsouzený dostavovat v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce podle pokynů probačního úředníka k určenému útvaru Policie České republiky (§ 77 odst. 1 tr. zákoníku).

Doba výkonu trestu odnětí svobody se do výkonu tohoto trestu nezapočítává. Od výkonu zbytku trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je možné za podmínek uvedených v § 90 a § 91 tr. zákoníku, tedy stejně jako u trestu zákazu činnosti.

Odsouzení k trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce se zhlazuje výrokem soudu za podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 1 tr. zákoníku.¹²⁹

4.3.11 Ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti

Ztráta čestných titulů a vyznamenání je trestem na osobní cti pachatele. Trest zasahuje do nemajetkových práv pachatele spočívající v určitém ocenění pachatelovy osobnosti a jeho činnosti. V případě trestu ztráty vojenské hodnosti ztrátu způsobilosti

¹²⁹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 339-340

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 390-391

nosit vojenskou hodnost. Vojenská hodnost je výrazem morálních kvalit, vojenských znalostí, zkušeností a schopností.¹³⁰

Tyto tresty chrání čistotu veřejného života a nezávadný výkon vojenských funkcí. Tyto tresty jsou tresty výhradně vedlejšími. Obligatorně nejsou ukládány nikdy. Je možné je uložit vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání nejméně dvou let, kterým soud trestá pachatele za úmyslný trestný čin spáchaní ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky. Trest ztrát vojenské hodnosti může soud udělit také vedle jiného trestu, jestliže to vzhledem k povaze spáchaného trestného činu vyžaduje kázeň a pořádek v ozbrojených silách (§ 79 odst. 2 tr. zákoníku).

Ztráta čestných titulů a vyznamenání spočívá v tom, že odsouzený ztrácí vyznamenání, čestná uznání a jiné čestné tituly udělené podle vnitrostátních právních předpisů. Ztráta vojenské hodnosti je vždy trvalá a spočívá ve snížení hodnosti odsouzeného v ozbrojených silách na hodnost vojína. Odsouzený neztrácí způsobilost těchto práv znovu nabýt.¹³¹

4.3.12 Vyhoštění

Trest vyhoštění představuje vážný zásah do svobody pohybu a pobytu zaručené ustanovením čl. 14 Listiny základních práv a svobod a mezinárodními předpisy. Je možné jej uložit pouze cizinci s ohledem na zásadu, že každý občan České republiky má právo na svobodný přístup na území a nesmí být nucen k opuštění republiky (čl. 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod). Účelem trestu vyhoštění je zabránit cizincům v dalším páchaní trestné činnosti na území České republiky. Vyhoštěním se rozumí odnětí práva cizince k dalšímu pobytu na území České republiky a jeho fyzické přemístění do jiného státu.¹³²

Předpokladem použití trestu je, aby to vyžadovala bezpečnost lidí či majetku nebo jiný obecný zájem. Tento trest je možné uložit samostatně za kterýkoliv trestný čin,

¹³⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 391

¹³¹ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 368-369

¹³² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010, s. 392

třebaže to trestní zákoník ve zvláštní části výslovně nestanoví (§ 53 odst. 2 tr. zákoníku), pokud k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Je možné jej uložit i spolu s jinými tresty. Nepřipadá však v úvahu vedle trestu zákazu pobytu.

Vyhostit je možné osobu cizí státní příslušnosti nebo osobu bez státní příslušnosti. Soud může uložit trest vyhoštění na dobu jednoho roku až deseti let anebo na dobu neurčitou.

Uložení trestu vyhoštění je nepřipustné, pokud v době rozhodování soudu o trestu nastala alespoň jedna z těchto okolností:

- nepodařilo se zjistit státní příslušnost pachatele
- pachateli byl poskytnut azyl nebo doplňková ochrana podle jiného právního předpisu
- pachatel má na území České republiky povolen trvalý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu by bylo v rozporu se zájmem spojování rodin
- hrozí nebezpečí, že pachatel bude ve státě, do kterého má být vyhoštěn, pronásledován pro svou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo jestliže by vyhoštění vystavilo pachatele mučení nebo jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení
- pachatel je občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem bez ohledu na státní příslušnost a má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo je cizincem s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území České republiky podle jiného právního předpisu, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku
- pachatel je občanem Evropské unie a v posledních 10 letech nepřetržitě pobývá na území České republiky, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu
- pachatelem je dítě, které je občanem Evropské unie, ledaže by vyhoštění bylo v jeho nejlepším zájmu.

Vyhoštění se provádí z území České republiky do ciziny. Zahradit trest vyhoštění lze výrokem soudu za podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) nebo § 105 odst. 3 tr. zákoníku.¹³³

4.4 ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Alternativní způsoby trestního řízení, tzv. odklony, byly do našeho trestního řádu zavedeny novelami z let 1993 a 1995. Zavedení alternativních forem trestání a různých forem odklonů je cesta, jak se vypořádat s nárůstem kriminality a kapacitního přetížení věznic. Dalším cílem odklonů je značná efektivita při řešení určitých druhů kriminality ve srovnání s tradičními postupy a sankcemi.¹³⁴

Odklony jsou instituty procesního práva, což je nejpodstatnější rozdíl oproti trestům. U odklonů také většinou nedochází k vyslovení viny soudem.

Jedná se o:

- podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307, § 308 tr. řádu) a podmíněné odložení návrhu na potrestání (§ 179g, § 179h tr. řádu)
- odstoupení od trestního stíhání (§ 69 až § 71 zák. č. 218/2003 Sb.)
- trestní příkaz (§ 314e až § 314g tr. řádu), který považuje teorie i praxe za druh odklonu, je však zřejmé, že zde je ratio legis především urychlení rozhodování soudů
- narovnání (§ 309 až § 314 tr. řádu)
- dohoda o vině a trestu (§ 314o až § 314s tr. řádu, § 179a a § 179b tr. řádu)

4.4.1 Podmínění zastavení trestního stíhání

Podstatou podmíněného zastavení trestního stíhání je dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že vyhoví-li obviněný stanoveným podmínkám po

¹³³ Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 350

¹³⁴ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 761-762

určitou zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. V řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání se tedy nerozhoduje o tom, zda obvinění spáchal nějaký trestný čin či nikoliv a neukládá se žádný trest. Podmíněné zastavení trestního stíhání může navrhnout kterákoliv ze stran trestního řízení či jiná osoba (např. probační úředník, zájmové sdružení občanů). Soud nebo státní zástupce může rozhodnout také bez návrhu z vlastního podnětu. Na podmíněné zastavení trestního stíhání nemá žádná ze stran nárok, jde o fakultativní postup.

K rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání musí být splněny tyto předpoklady, a to kumulativně:

- jde o řízení o přečinu, přičemž se při posuzování této podmínky nepřihlíží ke snížení trestní sazby u mladistvého (§ 31 odst. 1, 3 zák. č. 218/2003 Sb.) ani k jejímu zvýšení u pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení (§ 108 tr. zákoníku)
- obviněný se k trestnému činu doznal. Doznání musí být učiněno v postavení obviněného¹³⁵, obsaženo v jeho výpovědi učiněné podle § 90 a násl. tr. řádu a řádně zaprotokolováno. Ve výpovědi musí obviněný potvrdit, že se dopustil toho, co se mu v rámci trestního stíhání klade za vinu, zejména tedy spáchání skutku, pro který je stíhán. Doznáním ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu se rozumí doznání všech skutkových okolností, ze kterých může orgán činný v trestním řízení dovodit naplnění zákonných znaků trestného činu. Doznání obviněného musí zahrnovat i doznání k zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti.¹³⁶
- obviněný nahradil škodu, kterou svým činem způsobil, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o její náhradě, anebo učinil potřebná opatření k její náhradě. Pouhý slib nebo prohlášení obviněného, že nahradí škodu, nestačí.¹³⁷

¹³⁵ srov. § 32 tr. řádu

¹³⁶ srov. č. 6/1996, č. 3/2005 a č. 57/2006 Sb. rozh. tr.

¹³⁷ srov. č. 27/1997 a č. 3/2005 Sb. rozh. tr.

Podmíněně lze zastavit trestní stíhání i v případech, kdy nebyla způsobena škoda, nebo poškozený odmítá přijmout poskytnutou náhradu škody.¹³⁸

- obviněný vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o jeho vydání, anebo učinil vhodná opatření k jeho vydání
- obviněný vyslovil souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání. Tato podmínka má ten význam, aby obviněný mohl dosáhnout standardního průběhu trestního stíhání a v jeho rámci i prokázání své nevin
- vzhledem k osobě pachatele a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze takové rozhodnutí považovat za dostatečné.¹³⁹

Podmíněné zastavení trestního stíhání je možné i bez souhlasu poškozeného. Zejména jde o nesouhlas poškozeného s výší náhrad škody. Je však nutné vycházet z výše škody způsobené poškozenému trestným činem zjištěné orgánem, který rozhoduje o podmíněném zastavení trestního stíhání a nikoliv z požadavků poškozeného.¹⁴⁰

Podle § 307 odst. 2 tr. řádu je-li to odůvodněno povahou a závažností trestného činu, okolnostmi jeho spáchání nebo poměry obviněného může být rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, pouze pokud obviněný splní podmínky uvedené v § 307 odst. 1 tr. řádu a zároveň některou z dalších podmínek:

- obviněný se zaváže, že během zkušební doby se zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se trestného činu dopustil
- nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a tato částka není zjevně nepřiměřená závažnosti trestného činu
- a vzhledem k osobě obviněného a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

¹³⁸ srov. č. 52/2001 Sb. rozh. tr.

¹³⁹ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 761-762

¹⁴⁰ srov. č. 20/1995 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 tr. řádu musí obsahovat výši finanční částky určené na pomoc obětem trestné činnosti a konkrétní určení činnosti, které se obviněný během zkušební doby zavazuje zdržet. Pokud je tou činností řízení motorových vozidel, musí být obviněný poučen o tom, že je povinen odevzdat svůj řidičský průkaz příslušnému obecnímu úřadu s rozšířenou působností, a že právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pozbývá řidičského oprávnění.

Zkušební doba u podmíněného zastavení trestního stíhání je šest měsíců až dva roky, u rozhodnutí podle § 307 odst. 2 tr. řádu až pět let. V průběhu zkušební musí obviněný nahradit způsobenou škodu nebo vydat bezdůvodné obohacení, pokud uzavřel dohodu o náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. V rozhodnutí mohou být dále stanovena obviněnému přiměřená omezení a povinnosti (obdobně jako podle § 48 odst. 4 tr. zákoníku).

Pokud se v trestní věci koná zkrácené přípravné řízení může státní zástupce rozhodnout o podmíněném odložení v návrhu na potrestání (§ 179g a 179h tr. řádu) za obdobných podmínek jako při rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Uplatnění tohoto institutu má své meze, které můžeme najít v judikatuře, kdy např. „riskantní jízda opilého řidiče (1,77 g/kg alkoholu v krvi) osobního automobilu a způsobení závažných následků dopravní nehody v podobě těžké újmy na zdraví u jednoho ze spolujezdců a ublížení na zdraví u dalších dvou spolujezdců, jsou takovými okolnostmi případu, pro které nelze považovat za dostačující rozhodnutí ve věci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání“¹⁴¹.

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnosti nahradit škodu nebo vydat bezdůvodné obohacení nebo jinou povinnost, kterou se obviněný zavázal splnit, rozhodne po uplynutí zkušební doby orgán, který rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání vydal, že se obviněný osvědčil. V opačném případě, a to i během zkušební doby, se v trestním stíhání pokračuje. Výjimečně může soud a v přípravném řízení státní zástupce vzhledem k okolnostem případu a osobě

¹⁴¹ č. 31/1994 Sb. rozh. tr.

obviněného ponechat podmíněně zastavení trestního stíhání v platnosti a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok, přičemž celková zkušební doba nesmí překročit pět let.

Jestliže do jednoho roku od skončení zkušební doby není vydáno rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, aniž na tom měl obviněný vinu, má se za to, že se osvědčil (§ 308 odst. 2 tr. řádu).¹⁴²

4.4.2 Narovnání

Narovnání je dalším případem odklonu. Jde o dohodu mezi obviněným a poškozeným, přičemž tato dohoda vyžaduje schválení soudem nebo státním zástupcem, a má za důsledek zastavení trestního stíhání.

K rozhodnutí soudu nebo státního zástupce o schválení narovnání musí být kumulativně splněny tyto předpoklady:

- trestní řízení je vedeno pro spáchání přečinu
- obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán a toto prohlášení bylo učiněno, svobodně, vážně a určitě
- obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem
- obviněný vydá bezdůvodné obohacení získané trestným činem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání
- obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu
- obviněný i poškozený souhlasí s rozhodnutím o narovnání
- před rozhodnutím o schválení narovnání byli obviněný i poškozený vyslechnuti soudem a v přípravném řízení státním zástupcem

¹⁴² Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 784-785

- takový způsob vyřízení věci lze považovat za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem a k osobě obviněného a k jeho osobním a majetkovým poměrům.¹⁴³

Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání nelze rozhodnout o schválení narovnání, pokud není obviněný stíhán pro trestný čin, jímž nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či odčinit nebo nebylo získáno bezdůvodné obohacení. V těchto případech totiž nevystupuje poškozený jako účastník řízení ve smyslu § 43 tr. řádu.¹⁴⁴

Rozdílem od podmíněného zastavení trestního stíhání je, že u narovnání postačuje prohlášení obviněného, že skutek spáchal, k tomuto prohlášení pak nelze přihlížet jako k důkazu v rámci případného dalšího řízení (§ 314 tr. řádu). U narovnání také je třeba souhlasu poškozeného se schválením narovnání. V případě schválení narovnání se trestní stíhání zastavuje definitivně a toto meritorní rozhodnutí ve věci tvoří překážku res iudicata (§ 11 odst. 1 písm. g) tr. řádu).

Proti rozhodnutí o schválení narovnání má právo stížnosti obviněný i poškozený, pokud o schválení narovnání rozhoduje soud, náleží právo stížnosti i státnímu zástupci. Stížnost má odkladný účinek.

Institut narovnání vidím jako velmi vhodný u pachatelů dopravních nehod s ublížením na zdraví či usmrcením z nedbalosti a škodou na majetku. Byť by se mohlo zdát, že nahrává movitějším pachatelům, je třeba zdůraznit, že se zde poškozený dostane ke svým oprávněným finančním nárokům. Vidím zde i silnější postavení poškozeného, kdy u narovnání musí poškozený vyslovit se schválením narovnání souhlas, na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání. Nicméně pokud mohu posoudit z praxe, není tento institut příliš využívaný a vím, že ani probační úředníci v průběhu přípravného řízení aktivně nepracují s poškozenými, aby řádně osvětlili institut narovnání a jeho zásady a výhody. Je to však možná dáno tím, že agenda probačních úředníků je celkem

¹⁴³ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 786-787

¹⁴⁴ viz. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 156/2003

rozsáhlá a tak je jasné, že při činnosti dochází k určité formalizaci činností. V praxi tedy dostane poškozený leták s poučením o možnostech narovnání, nicméně podrobněji není tento institut ze strany probačního úředníka vysvětlen.

4.4.3 Dohoda o vině a trestu

V § 175 a § 175v tr. řádu je upraven postup při sjednávání dohody o prohlášení viny a přijetí trestu a podání návrhu státního zástupce na schválení takové dohody. V § 314o až § 314s jsou uvedeny podrobnosti o rozhodování soudu o podaném návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Dohodu je možné sjednat v případě, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že skutek se stal, že skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Podmínkou sjednání dohody je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Dohodu i vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce obviněného a možná je i přítomnost poškozeného, který zde má právo uplatnit nárok na náhradu škody nebo náhradu nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem. Dohodu není možné sjednat v řízení o zvláště závažném zločinu a v řízení proti uprchlému.

O návrhu o schválení dohody rozhoduje soud ve veřejném zasedání za stálé přítomnosti obviněného i státního zástupce. Soud schvaluje dohodu o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem, ve kterém uvede výrok o schválení dohody a výrok o vině a trestu (nebo i o případných ochranných opatřeních). Rozsudek rovněž obsahuje výrok o náhradě škody nebo náhradě nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení v souladu se schválenou dohodou.

Soud nechválí dohodu o vině a trestu, jestliže je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu nebo způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Věc je pak vrácena do přípravného řízení. O neschválení

dohody o vině a trestu soud rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. V dalším řízení se k dohodě o vině a trestu a k prohlášení viny obviněným nepřihlíží.¹⁴⁵

5. ZÁVĚR

Při pohledech na stav provozu na pozemních komunikacích a sledování televizních zpráv by se zdálo, a mnoho lidí je o tom nevyvratitelně přesvědčeno, že nejúčinnějším lékem na neukázněnost řidičů jsou drakonické tresty. Aby však trest měl odstrašující efekt, tedy plnil cíle generální i individuální prevence, není nutné, aby byl nepřiměřeně přísný. Měl by zabránit dalšímu páchání trestné činnosti a zejména působit na odsouzeného tak, aby již další trestnou činnost nepáchal. Trest by také měl následovat, co nejrychleji od spáchání trestného činu. Jistě se i u pachatelů trestných činů v dopravě se najdou jedinci, kde jediným možným trestem je odnětí svobody nepodmíněně, nicméně u většiny pachatelů trestných činů v dopravě, zejména dopravních nehod, je vhodné ukládat alternativní tresty, pokud uložený trest bude dostatečně individualizovaný (tedy „ušit“ na míru konkrétní osobě pachatele ve vztahu ke konkrétnímu trestnému činu) a kontrola jeho výkonu bude efektivní.

V některých případech soudy rozhodují příliš šablonovitě, kdy se nezohledňuje konkrétní osoba pachatele a konkrétní skutek. Důkazem je téměř mechanické ukládání trestu odnětí svobody podmíněně v situacích, kdy škála alternativních trestů je daleko širší. Dalším problémem rozhodování soudů jsou rozdílné tresty za skutkově shodné činy v různých místech České republiky (mezi policisty se hovoří o tzv. okresním či krajském právu). To se samozřejmě týká i státních zástupců, kteří v obžalobách tresty navrhují.

Problémem je však i kontrola výkonu alternativních trestů. Trest domácího vězení je v současné době téměř nekontrolovatelný, protože není po letech stále vybrán provozovatel elektronického monitorovacího systému, byť legislativa s elektronickou

¹⁴⁵ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 800-801

kontrolou počítá již od počátku. Za současných podmínek není účelné tento trest ukládat, protože by bylo v podstatě věcí náhody, pokud by odsouzený, který podmínky domácího vězení porušil, byl odhalen. Trest, u něhož nelze kontrolovat jeho výkon, neplní účel trestu. Jediným řešením je rychlé naplnění zákona a zavedení zákonem předpokládaného elektronického systému kontroly.

Další pro mě kontraproduktivní omezení je u trestu obecně prospěšných prací. Pachatel, a to již v průběhu přípravného řízení, musí souhlasit s uložením trestu obecně prospěšných prací. Zejména pachatelé vyššího sociálního postavení se zdráhají souhlasit s uložením tohoto trestu. Při tom újma na sociálním statutu by právě u těchto pachatelů měla určitě výchovnější efekt, než častěji ukládaný trest podmíněného odnětí svobody. De lege ferenda bych určitě doporučil uzákonit možnost uložení trestu obecně prospěšných prací bez souhlasu pachatele.

Kontrola zákazu činnosti (u pachatelů trestných činů, ale i přestupků, v dopravě tedy zákazu řízení motorových vozidel) je také spíše namátková. Určitě by pomohlo více policistů na silnicích při silničních kontrolách. Toto opatření však naráží na personální možnosti Policie České republiky. Na všech útvarech, a zejména těch základních, chybějí policisté a stavy příslušníků se nedaří doplňovat. Mohu uvést příklad oddělení, na kterém sloužím, kde chybějí do plného stavu 2 policisté (nutno podotknout, že i mnohdy tabulkové stavy jednotlivých oddělení jsou spíše než výkonu služby přizpůsobeny finančním možnostem rozpočtu Ministerstva vnitra ČR, resp. Policie České republiky), což fakticky znamená, že na teritorium oddělení je velena jedna hlídka, která se převážnou část své služby zabývá evidováním a zpracováním jednotlivých nahlášených událostí a na preventivní činnost jí nezbývá prostor. Je tak opravdu dílem náhody, když osoba se zákazem řízení motorových vozidel je zastavena hlídkou, většinou se tak stane na oznámení někoho jiného.

Jak již jsem uvedl na začátku této kapitoly, sebepřísnější tresty nezabrání nerespektování předpisů vztahujících se k silniční dopravě. V naší zemi je i částí veřejnosti tolerováno porušování dopravních předpisů od těch méně závažnějších porušení jako je nerespektování nutnosti být za jízdy připoután bezpečnostním pásem, svícení i v denní době, přecházení na červenou nebo v místech, kde je to zakázáno až

po ty závažné jako je předjíždění v nepřehledných úsecích, jízda pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek či jízda na červenou. Za nerespektováním předpisů je neúcta k zákonům jako takovým a neúcta k autoritám a institucím státu. Zde pomůže jedině důsledná prevence a výchova, která musí začít už od dětského věku. Každý člověk by měl už od dětství respektovat určité morální a etické zásady a respektovat autority, se kterými se v životě setká, počínaje rodiči, učiteli, sportovními trenéry, vedoucími různých zájmových kroužků až po autority státních institucí (úředníci, policisté, soudci a další). Že tomu tak není, se denně přesvědčujeme nejen v dopravě. Jsem přesvědčen, že jedině důsledná výchova k základním morálním a etickým zásadám již v rodině a škole může zabránit nerespektování právních předpisů a páchání protiprávního jednání, trest uložení státní mocí pak nastupuje tam, kde výchova selhala. Pokud tak stát musí činit stále častěji, je jasné, že základní výchova selhává stále častěji nebo že úplně chybí. Rovněž chování a jednání některých představitelů státních institucí ubírá těmto institucím na úctě a autoritě. Je tak na nás, současných a budoucích rodičích, aby tomu tak nebylo, a zároveň na představitelích státní moci, aby si svým jednáním a chováním úctu a autoritu zasloužili.

POUŽITÁ LITERATURA

Knihy

BRINKE, Josef. Úvod do geografie dopravy, Praha: Karolinum, 1999

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. Trestní právo procesní, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015

HENDRYCH, Dušan a kol. Správní právo. Obecná část, 4. vyd., Praha: C.H.Beck, 2001

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Praha: Leges, 2010

KARABEC, Zdeněk a kol. Krátkodobé tresty odnětí svobody, Praha: IKSP, 2000

KUČEROVÁ, Helena. Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou a předpisy související, 2. vyd., Praha: Leges, 2011

NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné, 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2010

NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef a kol. Kriminologie, 3. vyd., Praha: ASPI, 2008

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné, 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2014

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník – komentář, 2. vyd., Praha: C.H.Beck, 2012

ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vyd., Praha: Leges, 2014

VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef a kol. Základy kriminologie a trestní politiky, 2. vyd., Praha: C.H.Beck, 2012

Odborné články

ŘÍHA, Jiří. Nové znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 trestního zákona (1. část), Bulletin advokacie, roč. 2007, č. 2, str. 30

Ostatní zdroje

Zpráva Služby dopravní policie Policejního prezidia České republiky za rok 2015, rozesílána jednotlivým útvarům Policie České republiky v lednu 2016

Elektronické zdroje

Interní informační systém Policie České republiky Evidence trestního řízení, ver. 6.10.6, dostupný pouze v intranetové síti Policie České republiky

PRÁVNÍ PŘEDPISY

ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

zák. č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

zák. č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

zák. č. 141/1961 Sb., Trestní řád

zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích

zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

zák. č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích

zák. č. 500/2004 Sb., Správní řád

zák. č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla

zák. č. 266/1994 Sb., o drahách

zák. č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě

zák. č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě

zák. č. 49/1997 Sb., o civilním letectví

zák. č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě

zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

vyhl. č. 294/2015 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích

vyhl. č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

nař. vl. č. 41/2014 Sb., o stanovení jiných návykových látek a jejich limitních hodnot

JUDIKATURA

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2974/10

rozsudek NS ČR sp. zn. 5 Tz 202/99

rozsudek NS ČR sp. zn. 4 Tz 156/2003

č. 41/1963 Sb. rozh. tr.

č. 26/1964 Sb. rozh. tr.

č. 39/1964 Sb. rozh. tr.

č. 43/1968 Sb. rozh. tr.

č. 22/1969 Sb. rozh. tr.

č. 45/1969 Sb. rozh. tr.

č. 15/1970 Sb. rozh. tr.

č. 56/1970 Sb. roh. tr.

č. 69/1971 Sb. rozh. tr.

č. 32/1972 Sb. rozh. tr.

č. 41/1973 Sb. rozh. tr.

č. 1/1976 Sb. rozh. tr.

č. 13/1978 Sb. rozh. tr.

č. 28/1981 Sb. rozh. tr.

č. 39/1982 Sb. rozh. tr.

č. 43/1982 Sb. rozh. tr.

č. 24/1983 Sb. rozh. tr.

č. 25/1987 Sb. rozh. tr.

č. 35/1987 Sb. rozh. tr.

č. 42/1988 Sb. rozh. tr.

č. 52/1988 Sb. rozh. tr.
č. 57/1990 Sb. rozh. tr.
č. 17/1995 Sb. rozh. tr.
č. 20/1995 Sb. rozh. tr.
č. 6/1996 Sb. rozh. tr.
č. 27/1997 Sb. rozh. tr.
č. 61/2000 Sb. rozh. tr.
č. 62/2000 Sb. rozh. tr.
č. 12/2000 Sb. rozh. tr.
č. 25/2000 Sb. rozh. tr.
č. 52/2001 Sb. rozh. tr.
č. 2/2005 Sb. rozh. tr.
č. 3/2005 Sb. rozh. tr.
č. 57/2006 Sb. rozh. tr.
č. 1/2011 Sb. rozh. tr.
č. 47/2012 Sb. rozh. tr.

Všechny právní předpisy a judikatura byly čerpány z právního informačního systému Beck-online.

RESUMÉ:

Silniční doprava zasahuje do života snad každého z nás. Silniční dopravu využíváme k cestám do zaměstnání, nákupy, lékařskou péčí, ať už jako řidiči nebo spolujezdci nebo pasažéři prostředků hromadné dopravy osob. V současné době je již zcela běžné, že rodina vlastní dva automobily, někdy i více. S narůstajícím počtem vozidel v našich domácnostech a tím pádem i v provozu na pozemních komunikacích, roste počet konfliktních situací na silnicích, které často vyústí v dopravní nehody. Dopravní nehody jsou také nejčastějším případem přestupků nebo trestných činů v silniční dopravě. Byť většina nehod nemá katastrofální následky, denně jsme sdělovacími prostředky, zejména televizí a internetem, konfrontováni s tragickými následky vážných nehod, které se stávají ve všech krajích České republiky. Bohužel jako generální prevence tyto záběry a zprávy nefungují a tak se stále nedaří trend stoupajícího počtu dopravních nehod zastavit.

Ve své práci nejprve vymezím pojem doprava a silniční doprava, pokusím se definovat pojem trestný čin v dopravě a popíši jednotlivé trestné činy, které přicházejí v úvahu jako trestné činy v dopravě. Nejrozsáhlejší část práce bude věnována trestům ukládaným za trestné činy v silniční dopravě, kdy nejprve provedu obecný výklad o trestech a účelu trestu a poté rozeberu jednotlivé tresty s akcentem na jejich ukládání pachatelům trestných činů silniční dopravě. V této kapitole se budu věnovat i odklonům v trestním řízení jakožto procesněprávní variantou k trestům. V závěru práce pak budou zhodnoceny jednotlivé tresty, poukázáno na problémy, které přináší jejich kontrola, zejména ze strany policie a navrhnou možné úpravy do budoucna.

Trestný čin v silniční dopravě je protiprávní čin, který je spáchán v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích některým z účastníků provozu na pozemních komunikacích. Společným objektem trestných činů v silniční dopravě je zájem společnosti na bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, přičemž jednotlivé skutkové podstaty trestných činů budou chránit i jiné důležité společenské zájmy jako je např. zájem na ochraně života a zdraví, zájem na řádném a nerušeném výkonu rozhodnutí orgánů veřejné moci či zájem na ochraně majetku.

Silniční doprava je souhrn činností, jimiž se zajišťuje přeprava osob (linková osobní doprava, kyvadlová doprava, příležitostná osobní doprava, taxislužba), zvířat a věcí (nákladní doprava) vozidly, jakož i přemísťování vozidel samých po dálnicích, silnicích, místních komunikacích a veřejně přístupných účelových komunikacích a volném terénu.

SUMMARY:

Road transport intervene in life perhaps each of us. Road transport play to journey to work, spending, medical care, no matter what already like drivers or co - driver or embarkment agents collective transport persons. At present is already quite common that the family personal two car, sometimes and more. S crescendo number vehicles in our households thereby fall and in - service on way, shoot up number enmity on roads, that often end in accident. Accident are also most frequent case offences or punishable act in road transport. Most accidents hasn't calamitous consequences, every day we're news media, especially television and internet, confronted with tragic aftermath serious accidents, that happen in all limits Czech republic. Unfortunately like general prevention these jerked - in - fillings and news malfunction so always speed ill general drift on the up grade of the number of accident stop.

In his work first delimitate conception transport and road transport, try to explicandum punishable act in transport and will describe individual punishable act, that come into question like punishable act in transport. Most extensive volume of work will devoted punishments attempt life behind punishable act in road transport, when first carry out common expose punishments and purpose punishment and after it take to parts individual penalties with stress on their saving criminal road transport. In those chapter I'll pay and deflection in oyer as procedural law variant of to punishments. At the conclusion work then they will reviewed individual penalties, point out on problems, that bears their verification, especially on the part of police and suggest possible to adjustment in into by - and - by.

Punishable act in road transport is illegal act, that is of perpetrated in connection with running on way some of the participants running on way. Common object punishable act in road transport is interest of the society on safeness and fluency traffic, whereas individual factual essence punishable act they will buckler and another important social politics such as e.g . interest on protection life and health, interest on upright and untroubled execution of a decision organs public funds can or interest on protection of property.

Road transport is totality activity, them interlocks passenger transport (line passenger traffic, shuttle traffic, occasional passenger traffic, taxi service), animals and thing (goods traffic) vehicles, as well as transposition vehicles all after motorwaies, roads, highway and patent purpose communications and free terrain.

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Issues of punishments for road traffic offences

KLÍČOVÁ SLOVA, KEY WORDS

Trestní právo, Criminal law

Tresty, Punishments

Silniční doprava, Road traffic